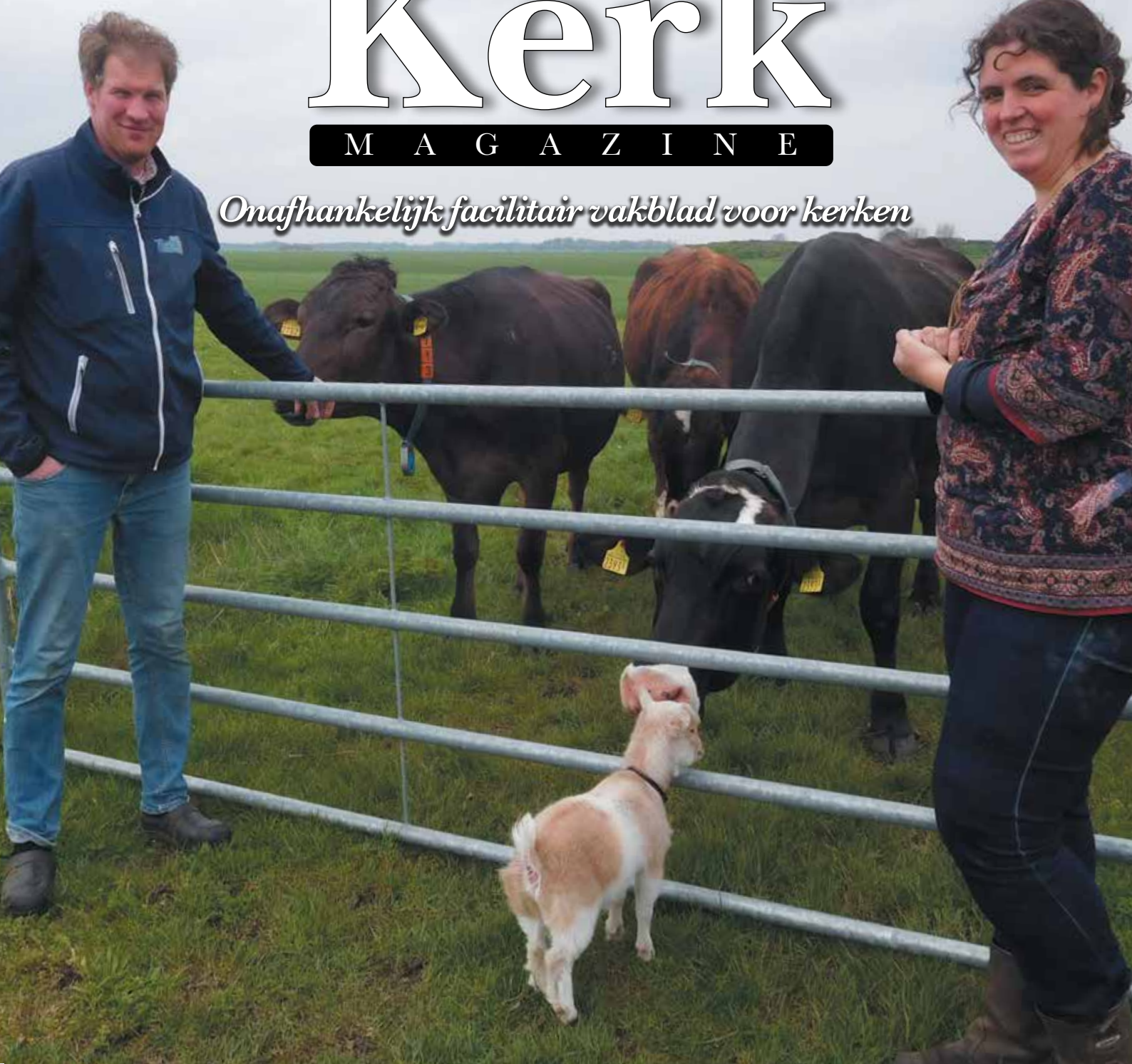

Kerk

M A G A Z I N E

Onafhankelijk facilitair vakblad voor kerken

Duurzaam grond verpachten Oosterlichtkerk De Bilt & De Bonte Parels

Michaelskerk Koudekerke: tóch een warmtepomp • Hoogkerk: Elim sluit, Olle Kerk verbouwt • Zo verhuis je 700 orgelpijpen naar Hulst • Zuinigheid met vlijt op de Kerkenbeurs • Hoogmade: herbouw tegen de stroom in • Grote Kerk Vianen vernieuwt koperen dakgoten • Meer biodiversiteit op de Groninger kerkhoven • Beter geluid in Barneveld • Ontdek de mooiste kerken op de Kerkendag 2023 • Het prachtige plafond van de Oosterkerk in Kollum • Nieuwbouw en verbouw van Boekel tot Zeelst

Kerkomroep.nl: uw kerkdienst in beeld en/of geluid

- Diensten beschikbaar via: tablet, smartphone, TV en computer
- Live en uit Archief
- Gratis App
- Oók voor gebruik met Chromecast
- Oók voor gebruik met AppleTV
- Oók voor gebruik met HumaxTV+ H3

De kerk dichtbij, maak verbinding!

Jouw kerk ook op kerkomroep.nl?

Ga naar www.kerkomroep.nl en meld je vandaag nog aan!

www.kerkomroep.nl • info@kerkomroep.nl

Kerkomroep.nl is het distributieplatform van sIKN.

Kerkomroep.nl

Mediastreaming

Uw eigen kerk in huis!

Full HD
1080

sIKN verbindt

- Verbindt mensen thuis met de kerk
- Mediastreaming
- Geluid én beeld
- Van alleen geluid tot Full HD

Meer weten over mediastreaming van sIKN?
Bezoek onze website www.sikn.nl of bel 0182 - 750 520.

Wel zo vertrouwd! sIKN blijft verbinden

4 Duurzaam grond verpachten

Met een prachtige wadi en het verpachten van grond aan een biologische melkveebedrijf draagt de Oosterlichtkerk in De Bilt bij aan een duurzame samenleving en het behoud van de schepping.

Monument met warmtepomp

Na een jaar hard werken door professionals én vrijwilligers is de verbouwing en herinrichting van de Michaelskerk in het Zeeuwse Koudekerke afgerond.

10 700 orgelpijpen

Eind april verhuisde het Vierdagorgel van de Protestantse Kerk in Sluiskil naar haar zuster gemeente in Hulst, 25 kilometer verderop. Firma A. Nijssen en zoon uit Oud-Sabbinghe klaarde de klus.

15 Kerkenbeurs 2023

Naast de gebruikelijke aandacht voor licht, geluid en beeld stonden de Kerkenbeursen in Groningen en Goes dit voorjaar in het teken van duurzaamheid en energiebesparing.

22 Hoogmade: herbouw tegen de stroom in

Met de trotse herbouw van hun kerk gaat de parochiekern Hoogmade / Woubrugge tegen de stroom van kerksluiting in. In de het dorp is er veel enthousiasme en steun voor dit bijzondere bouwproject.

Olle Kerk Hoogkerk

In het Groningse Hoogkerk sluit kerkgebouw Elim haar deuren. De Olle Kerk aan het Hoendiep wordt verbouwd. Daar komt voortaan een protestantse huisgemeente bijeen, deel van de Protestantse Gemeente Groningen.

28 Oosterkerk Kollum

Alleen al het plafond van de Oosterkerk in het Friese dorp Kollum is de moeite om naar het noorden te reizen. Het gewelf is beschilderd door De Ploeg-schilder George Martens.

Jaargang 14 – nr. 2 Juni 2023

Kerkmagazine verschijnt viermaal per jaar en wordt verspreid onder kerkrentmeesters, koster, beheerders etc. in alle kerken in Nederland.

Eindredactie Kees Posthumus

Medewerkers in dit nummer
Korstiaan van Vliet, Dick Vos,
Marco van de Wetering

Uitgever Marco van de Wetering

Foto voorzijde

Christianne en Rutger Hennipman
Foto: Kerkmagazine

Advertentie exploitatie

ER-Communicatie
Ed Rothuis
T +31 (0)6 270 288 77
E info@er-communicatie.nl
I www.er-communicatie.com

Vormgeving

Origin Marketing Groep
Martine van der Peijl
E info@originmedia.nl
I www.originmedia.nl

Uitgever

Helderblauw BV
Postbus 209
3770 AE Barneveld
T 0342 712 512
E kerkmagazine@helderblauw.nl
I www.kerkmagazine.nl
KvK 08178996
BTW nr: 8197.23.393.B01

Adreswijziging

Wilt u een adreswijziging van uw kerk doorgeven?
Ga dan naar
www.helderblauw.nl/adreswijziging-kerken

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitaal of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

© 2023 – Helderblauw, Barneveld

Kerk

MAGAZINE

Tevreden runderen op grond van de kerk

Met een prachtige wadi en het verpachten van grond aan een biologische melkveebedrijf draagt de Oosterlichtkerk in De Bilt bij aan een duurzame samenleving en het behoud van de schepping.

Tekst: **Kees Posthumus** | Beeld: **Kerkmagazine**

Het parkeerterrein achter de Oosterlichtkerk zag er niet uit. Het was een afgekloven vlakte van gebarsten asfalt, scheuren en kuilen, met grote plassen zodra het regende.

Een kerkrentmeester en een actief lid van de Protestantse Gemeente De Bilt stapten naar de gemeente met plannen om de omgeving van de kerk mooier en groener te maken. Bijvoorbeeld met een wadi, een natuurlijke waterbergplaats. Ruim een jaar later, op zaterdag 13 mei, openden twee wethouders de nieuw aangelegde wadi. Bij hevige regenval stroomt het water van de kerk en een naastgelegen flatgebouw

de wadi in. Dat ontlast het riool en verbetert de waterstand. Een wadi is een voorbeeld van klimaatadaptatie: aanpassing aan het veranderende klimaat, waar heftige regenval een deel van is. De burgerlijke gemeente De Bilt is actief op het terrein van duurzaamheid. Het plan van de kerk paste precies in het gemeentelijk beleid. Er is op het stadhuis een welwillend oor voor duurzame initiatieven van burgers en bedrijven.

Naar de wadi

Aad van der Meer is diaken van de Oosterlichtkerk, een Groene Kerk, en lid van de commissie duurzaamheid.

Betrokken, deskundig en optimistisch trekt hij de groene kar.

Van der Meer: “Rond de wadi staan vijftienhonderd inheemse planten, besdragend, in een uitgekiende combinatie die verschillende soorten vogels en insecten aantrekt. Met de vijf nieuw geplante inheemse bomen erbij wordt het hier een mini-bos. Als deze planten straks tot wasdom komen, wordt dit een groene oase in de wijk.

Een wadi is een grote, gegraven kuil. Tijdens overvloedige regenval vult regenwater van kerk en flatgebouw via poreuze pijpen de wadi. Dat voorkomt dat schoon water het riool instroomt en dat het riool overbelast wordt.

Op het resterende deel van de parkeerplaats is asfalt vervangen door waterdoorlatende bestrating. Ook het water dat hier valt, stroomt door drainage de wadi in.”

De wadi heeft de kerk geen cent gekost. De gemeente De Bilt vroeg subsidie aan bij provincie en waterschap. Als bonus legde de gemeente verlichting aan, vernieuwde ze de verouderde riolering onder het terrein en zorgde ze voor mooi, nieuw en biodivers groen in de borders langs de kerk. Vanaf de wadi zijn de tachtig zonnepanelen op het dak van de kerk niet te zien. Jammer, vindt Van der Meer. Hij zag liever dat voor iedereen duidelijk was dat de kerk zich inzet voor duurzaamheid. Hoor, hoe zijn groene hart enthousiast klopt.

Ruig maaien

Bij een kop Fair Trade koffie praten we verder, in de gastvrije, mooi ingerichte ‘foyer’ van de ingrijpend verbouwde kerk. In De Bilt sloten drie wijkgemeenten de afgelopen jaren hun deuren. In de vierde, verbouwde kerk vormen zij een nieuwe, gezamenlijke gemeente met de naam Oosterlichtkerk. Bij de Protestantse Gemeente De Bilt hoort ook de Dorpskerk, een gemeente die zich rekent tot de Gereformeerde Bond. Samen vormen deze twee kerken de Protestantse Gemeente De Bilt, die een goed functionerende diaconie hebben. Van der Meer: “Onze diaconie bezit al sinds decennia vanuit een legaat twee grote stukken land van ieder zes hectare, die we hadden verpacht aan twee reguliere boeren. Het werd behandeld als normale weidegrond: geïnjecteerd, ruig gemaaid zonder oog

Aad van der Meer

voor de weidevogels, kunstmest er op, standaard raaigras.

Sinds vijf jaar zijn wij actief bezig om Groene Kerk te worden, drie jaar geleden werden wij het officieel. Daarbij licht je je kerk door, van de koffie die je drinkt tot de manier waarop je belegt. Onze diaconie is niet onbemiddeld. Het geld dat we niet gebruiken hebben we via de Stichting Kerkelijke Gelden belegd bij sociale organisaties. Sinds 2020 kijken we nadrukkelijk naar groene doelen als er geld vrij komt. Ook in het beheer van de pachtgronden willen we duurzaam handelen. Met de gangbare boeren die ons land pachten zijn wij in gesprek over een meer duurzame aanpak. Meer natuurbeheer, meer aandacht voor grutto en Kievit, akkerranden.”

Het erf op

Een jaar geleden kwam een van de stukken grond vrij. De boer had het niet langer nodig. Zo ontstond de gelegenheid om zes hectare grond opnieuw te verpachten aan boeren met een meer duurzame bedrijfsvoering. Veel kerken verpachten hun grond bij heruitgifte aan de hoogste inschrijver. Dat is een keuze, je kunt ook behoud van de schepping als criterium kiezen. De Oosterlichtkerk sloeg bewust deze nieuwe weg in. Verschillende mogelijkheden werden onderzocht, zoals een biologisch

volkstuintencomplex voor Utrecht-Overvecht en een voedselbos. Naast praktische problemen, zoals het geldende bestemmingplan, besloot de diaconie een minder langlopende oplossing te kiezen. Zo stellen ze hun opvolgers niet voor voldongen feiten. Van der Meer: “Ik wist dat er in dat gebied twee biologische bedrijven waren. Op een dag ben ik gewoon het erf op gefietst. De boer kwam naar buiten en ik zei: ‘Goedemorgen, ik ben Aad, heb je een kwartiertje voor me? Ik ben van de protestantse diaconie in De Bilt en wij hebben zojuist zes hectare landbouwgrond vrij gekregen uit pacht. Wij zoeken er een duurzame bestemming voor, hebben jullie interesse?’ Alles viel uit hun handen, ik kwam als door de Heer gezonden. Lang verhaal kort: er werd gepraat en we werden het snel eens. Op 1 januari 2023 is het nieuwe pachtcontract ingegaan.”

Kaas en melk

Tijd om te vertrekken, in een leenauto van MyWheels, richting pachtgronden. Ten noorden van de stad Utrecht strekt zich een groot weidegebied uit. In een weiland van de kerk hield Van der Meer afgelopen zondag een tienerdienst, waarin hij vertelde over de duurzame plannen van de diaconie. Een half uur later zitten Aad en ik aan de lunch in boerderij De Bonte

Christianne en Rutger Hennipman

Parels van Rutger en Christianne Hennipman. Op tafel staan kazen en melk van eigen koeien, stoer brood van de Veldkeuken, heerlijke jam. En als toetje: koewark, hun eigen kwark. Rutger: “Toen Aad het erf opstapte, dacht ik: weer zo’n klant die niet op het bord kijkt wanneer we open zijn. Maar goed, we zijn beleefd en gastvrij. Nadat hij verteld had waarvoor hij kwam, was hij direct welkom voor een bakje koffie. Kijk, op zich hebben wij land genoeg voor het gras waarmee we onze koeien voeren. Punt is dat wij hier in een ganzenrustgebied zitten. Ganzen mogen hier onbeperkt eten en dat doen ze: jaarlijks tien tot twintig procent van ons gras. Voor de schade die zij veroorzaken worden wij gecompenseerd. Maar voor het voeren van onze koeien is in de markt te weinig geschikt gras te koop, zeker na de droge zomers van de afgelopen jaren. De hoge vergoeding helpt niets, als je er geen gras voor kunt kopen.” Christianne: “Het lukte maar niet om geschikte grond te pachten. Er was zelfs een jaar dat wij vijftien koeien weg hebben gedaan, om genoeg goed

voer te hebben voor de andere. Soms waren we de wanhoop nabij. Voor ons kwam het aanbod om te pachten van de kerk ‘letterlijk als een geschenk uit de hemel’.”

“*Onze manier van boeren is een manier om invulling te geven aan ons geloof.*”

Diakenen

Pachten van de kerk voelt ook goed, omdat Rutger en Christianne christen zijn. Zij zijn lid van de Nederlands Gereformeerde Kerk in Zeist en samen diaken-echtpaar.

Rutger: “Als je gelooft dat we de aarde van God in beheer gekregen hebben, kun je niet voor het snelle geld gaan. Het is gemakkelijk om het weiland in

een keer strak kort te maaien. Maar wat zeg ik dan tegen mijn zoon als hij vraagt hoe een kievit er uit ziet? Onze manier van boeren is een manier om invulling te geven aan ons geloof.” Christianne: “Het is simpel. Als je op zondag belijdt dat God Schepper is van hemel en aarde en jou de verantwoording gaf voor de aarde, dan geldt dat ook wanneer ik op maandag met mijn laarzen in de stront sta. Dan is God dezelfde God en ben ik nog steeds de christen die vanuit mijn geloof wil leven en werken.”

Hier aan tafel wordt het gesprek gevoerd dat overall gevoerd zou kunnen worden om burgers en boeren, gangbare en biologische boeren dichterbij elkaar en dichterbij de natuur te brengen.

De wei in

Na de lunch lopen we door de stallen en naar de wei, waar tientallen bonte dames tevreden staan te grazen. Bij De Bonte Parels worden de runderen bij hun naam genoemd, niet bij hun nummer. Een rund heet Henk, niet 2393-1. De drie zonen Hennipman

helpen nieuwe namen bedenken. Net als de kinderen van de veertig tot vijftig schoolklassen die jaarlijks het bedrijf bezoeken, om te leren waar het voedsel vandaan komt. Rutger: “Daarginds staat ons olifantengras, een rietsoort die ongeveer vierenhalve meter hoog wordt. We maaien het en maken er grote balen van om de potstal in te strooien. Het neemt veel koolstof op, een goed gewas. Je krijgt er prachtige mest van. Zolang het niet gemaaid is, leven er reetjes en allerlei vogels in.” Christianne: “Klaver groeit door stikstof uit de lucht te halen. Fascinerend mooi, hoe onze Schepper dat bedacht heeft. Klaver zet het om in eiwitten en als een koe iets nodig heeft, is het eiwit. Zo wordt klaver onze krachtvoerbos. Twee keer per jaar zaaien we met onze eigen machine een zaadmengsel met klaver, chichorei, smalle weegbree, luzerne.

“*Een rund heet Henk, niet 2393-1*”

Gangbare boer

Dat groeit allemaal tussen het gras, heel biodivers. De planten met een diepere wortel helpen de andere aan water in tijden van droogte.”

De andere helft van de protestantse pachtgronden van De Bilt blijft voorlopig verpacht aan de gangbare boer, met reden. ➤

De Bonte Parels

De familie van Rutger Hennipman boert al drie generaties in Westbroek. In 2002 begon hij dit bedrijf, samen met zijn vrouw boerin Christianne. Rutger: “Sinds 2018 is ons bedrijf biologisch. Onze bedrijfsvoering zat al dicht tegen bio aan. We namen deze stap om ons te onderscheiden in de markt. De trend in Nederland was schaalvergroting, daar zagen wij geen heil in. Wij melken hier ongeveer 65 koeien met bijbehorend jongvee. Daarnaast doen we aan agrarisch natuurbeheer, letten we op de weidevogels en beheren wij de slootkanten. Sinds twee jaar verkopen we onze producten in onze eigen winkel: vlees, kaas, kwark en yoghurt, rauwe melk. En jam van een vrouw uit het dorp. Binnenkort komt er op het erf een versautomaat

met zuivelproducten en een automatische melktap, zodat iedereen hier verse melk kan tappen.” Christianne: “Met de verkoop van onze eigen producten komen we nog verder van de wereldmarkt af te staan en bepalen we onze eigen prijzen. Het bedrijf dat onze melk verwerkt, EkoHolland, zet al 90 tot 95 % van hun melk af in Nederland. Dat is, vergeleken met de enorme export van melk door Friesland Campina, lokaal te noemen. Het is zakelijk gezien verstandig om je eigen kwark, kaas en yoghurt te laten maken en te verkopen. En het is vooral ook leuk! Onze klanten vinden het een fijne gedachte dat de producten van onze eigen koeien komen, de dieren die ze in de wei zien lopen. Geen boerenkaas is hetzelfde, ieder boerderij heeft een eigen smaak.”

Audiovisuele uitdagingen? Wij helpen u graag!

Baileystraat 4-z
8013 RV Zwolle
038 750 2830
www.backstageav.nl

Backstage AV biedt oplossingen op gebied van KerkTV, beamer-, licht-, presentatie- en geluidsinstallaties.

Papiermensen

Nog een stukje Groene Kerk staat aan de rand van de wadi: twee containers voor oud papier. Vrijwilliger Rob zorgt samen met Wim en Agnes voor de inzameling van oud papier. Zojuist vulde hij zijn auto tot de nok met houten kratten, bouwafval, zakken restafval, verfresten, allerlei plastic bakjes, hout, laminaat. Rob: "Mensen gooien van alles en nog wat in onze oud papiercontainer wat er helemaal niet in hoort, vreselijk. Hopelijk zijn we onze grootste kwelgeest kwijt: een bezorgservice die voortdurend plastic bakjes in de container mikte en nu de zaak gaat sluiten. En kijk, enorme pakken met onbezorgde reclamefolders, nog in plastic verpakt. Dat plastic ga ik er echt niet afhalen, dan moet ik wel honderd vrijwilligers hebben. Dat gaat er in de nascheiding wel uit." Voor het grote en zwarte karton staat er een afzonderlijke container, die net geleegd is en nu alweer een flinke stapel karton bevat. Jaarlijks brengt het oud papier de kerk rond de achtduizend euro op.

Van der Meer: "De groene diehards in onze kerk vinden dat we moeten breken met deze boer, om de grond te verhuren aan een meer duurzaam bedrijf. Dat gaat mij te ver, er bestaat ook nog zoiets als rechtvaardigheid. Ik vind dat we als kerk rechtvaardige, betrouwbare verpachters moeten zijn. Je kunt niet zomaar harde eisen gaan stellen en de bedrijfsvoering in gevaar brengen. Je kunt wel in gesprekken je wensen op tafel leggen om over te schakelen naar een meer duurzame, natuurgerichte aanpak. Wij zullen nooit een bedrijf dwingen om biologisch te gaan werken. Wel zijn er allerlei andere mogelijkheden: vogelvriendelijke maaischema's, bloemrijke akkerranden. Van binnen naar buiten maaien, zodat dieren weg kunnen vluchten en niet

verhakseld worden. Ik kies liever de geleidelijke weg via het gesprek met de andere pachter."

Met duizenden hectares landbouwgrond in bezit kunnen kerken een belangrijke bijdrage leveren aan de transitie naar een duurzame landbouw. Het gesprek hierover komt aarzeland en nog moeizaam op gang, aangezwengeld door organisaties als GroeneKerken en A Rocha.

Wie wil weten hoe goed het voor beide partijen kan werken, hoeft alleen maar langs te gaan bij de Oosterlichtkerk, naast de wadi, en bij De Bonte Parel, aan de Korssesteeg 3, Westbroek. De winkel met producten van eigen boerderij is open op vrijdag en zaterdag van 10.00 tot 16.00 uur.

Grasspriet meten

Het bedrijf van Hennipman ontvangt financiële compensatie voor schade die de ganzen veroorzaken. Hoe hoog die compensatie is, hangt af van de resultaten van een opmerkelijke procedure. Elk jaar komt daarvoor namens de provincie een taxateur langs. Deze persoon meet de hoogte van het gras van een stuk grasland, dat niet door ganzen is aangetast, een referentieperceel. Het is niet

gemakkelijk om zo'n stuk land te vinden, te meer daar het niet te dicht bij de stallen mag liggen. In de luwte van de stal groeit gras bovengemiddeld. Daarna meet de taxateur op een aantal andere plekken in het perceel de lengte van de grasspriet. Het verschil tussen de lengte van door ganzen aangetast gras en onbelemmerd gegroeid gras bepaalt, met de grootte van het perceel en de actuele prijzen, de hoogte van de compensatie.

www.debonteparels.nl
www.pgoosterlichtkerk.nl
www.groenekerken.nl

MAHR
Heizung
Klimatechnik
seit 1861

Kerkverwarming

Aangepaste Techniek voor u kerk

iStock.com/shapecharge, iStock.com/jotily

- _ individuele oplossingen voor verwarmings en klimaat techniek
- _ duurzame concepten gecombineerd met en laag mogelijk behoefte aan energy
- _ eigen productie op maatwerk en service uit een hand
- _ bijzonder Know-How van klimaat controle en verwarming van kerken
- _ **MAHR-Actherm®** – eigen regeltechniek voor individuele oplossingen.
- _ vrijblijvend en competent advies door onze medewerkers in heel Europa

nederlandstalig www.kerkverwarming-mahr.nl
 +49 171 3044 790 info@mahr-heizung.de

SINCE 1922

Hekkers & van 't Spijker

MEUBELMAKERIJ
GESPECIALISEERD IN
ANTIIEKRESTAURATIE

MOLENALLEE 5 - 7384 AM WILP / POSTERENK
TEL. 0571 - 26 20 07 - WWW.HEKKERS-SPIJKER.NL

Michaelskerk Koudekerke: monument met warmtepomp

Na een jaar hard werken door professionals én vrijwilligers is de verbouwing en herinrichting van de Michaelskerk in het Zeeuwse Koudekerke afgerond. Voor zover bekend is dit de eerste monumentale kerk in Nederland die wordt verwarmd met een warmtepomp.

Tekst: **Kees Posthumus** | Beeld: **Petra den Boer & Kerkmagazine**

Het gebruik van luchtwarmtepompen staat volop in de aandacht. In nieuw of recent opgeleverde gebouwen is de isolatie goed genoeg om met een warmtepomp te verwarmen. In oudere huizen en ook in monumentale kerken lukt dat niet of moeilijk. Protestants Koudekerke durfde het aan, vertelt Robert Boot. Hij is voorzitter van het College van Kerkrentmeesters van de Protestantse Gemeente Koudekerke op het Zeeuwse eiland Walcheren.

Oude kachels

Boot: “Het proces van deze verbouwing begon in september 2017. De directe aanleiding ervoor waren onze zestig

jaar oude, gasgestookte kachels, met een pijp naar buiten. Het kostte steeds meer moeite om onderdelen en materiaal te krijgen als ze kapot waren. Het lukte de installateur nog net, maar het was veel gedoe. Ook ontbrak elke mogelijkheid om te ventileren, wat bij die oude kachels echt nodig was. De coronapandemie maakte intussen duidelijk dat goed ventileren noodzaak is. Wij besloten dat de vervanging van de kachels en het aanbrengen van ventilatie een goede aanleiding was om de kerk compleet opnieuw in te richten. Het werk heeft een jaar geduurd, in die tijd kerkten wij in de Protestantse Kerk van Biggekerke.” Eerder overwoog de kerk de inzet van

een bodemwarmtepomp. Hiermee haal je warm water diep uit de bodem. Die oplossing bleek, naast praktische bezwaren, ook € 50.000,- duurder. Dat ging de kerk boven de Zeeuwse pet.

Gasloze kerk

“Wij kozen voor een warmtepomp. Dat is uniek voor een oude kerk als de onze, die door vele kieren en gaten en het ontbreken van een spouwmuur eigenlijk niet goed genoeg geïsoleerd kan worden. Toch wilden wij een oplossing waarmee wij, met het oog op de toekomst, van het gas af konden. Onderzoek door installatiebedrijf H&R wees uit dat verwarming door een warmtepomp haalbaar was. Hoewel de prognoses tot nu toe een gunstiger beeld gaven dan hoe het nu in werkelijkheid werkt. Dat trekt nog bij, hopen wij, als de installatie beter ingeregeld is en wij weten hoe we ermee om moeten gaan. Het is inmiddels met 20 graden soms te warm in de kerk. Dat vraagt erg veel stroom. Op het dak van de consistorie komen nog zonnepanelen, waarmee we een klein deel van ons eigen stroomverbruik kunnen opwekken.”

Banken en stoelen

Boot: “In de kerk stonden de banken op een vloer die naar achteren omhoog liep. Ons besluit om dat te veranderen

Michaelskerk Koudekerke

“

Ontelbare botjes, foto gemaakt, opnieuw begraven, zand erover.

en stoelen te plaatsen stuitte op bezwaren van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Zij vonden dat de banken moesten blijven, omdat ze karakteristiek zijn voor het gebouw. Hun vrees is dat je straks alleen nog banken vindt in de nieuwgebouwde reformatorische kerken en niet meer in monumentale kerken. Ik begrijp dat wel, maar met stoelen vergroot je de gebruiksmogelijkheden van de kerk. Het werden dus stoelen, in de goede kleur, gekocht bij Hoekman uit Yerseke.”

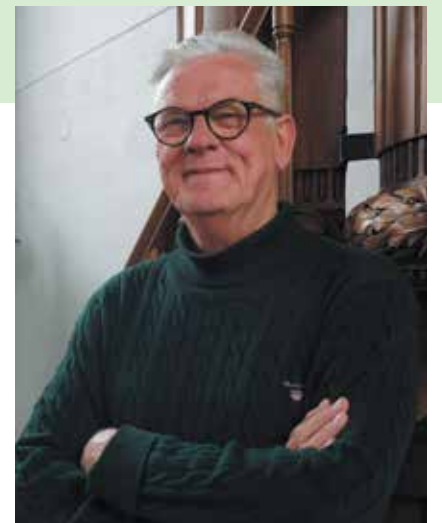
Botjes en zerken

“Om de vloer op gelijke hoogte te brengen en vloerverwarming aan te brengen, moesten wij gaan graven. Dat vroeg om de inzet een archeoloog. Wij wisten, uit de documentatie van vorige verbouwingen in de jaren vijftig en zestig, dat er van alles onder de houten vloer lag. Het graafwerk leverde vele botjes en oude grafzerken op. Van de

botjes maakte ik een foto, waarna we ze opnieuw hebben begraven: zand erover. Ook ons plan om de grafzerken buiten de kerk te leggen, kon rekenen op bezwaren van de RCE. Hun deskundigen besloten dat deze in de nieuwe vloer moesten worden opgenomen. Dat is erg ingewikkeld en daarmee kostbaar. Grafstenen hebben verschillende diktes, in tegenstelling tot de nieuwe plavuizen. Een van die zerken was zo zwaar dat er kleine kraan aan te pas moest komen. Allemaal meerwerk en meer kosten. Of de kerk het alternatief kan betalen? Dat is niet de grootste zorg van de RCE.” Nu liggen ze keurig tussen de nieuwe plavuizen. De letters op de zerken uit de vijftiende eeuw waren slecht leesbaar. Restauratie- en aannemingsbedrijf A.C. Rijken en Zonen behandelde ze met succes.

Schuifdeuren

De gedateerde consistorie kreeg een volledige update en ziet er nu strak uit. Voorzetramen en vloerisolatie zorgen voor extra isolatie. Boven de tafel hangen lampen die uit de kerk komen, hergebruikt. Een oud keukenblok in een soort kast achter een schuifdeur is vervangen door een mooie nieuwe keuken achter een nieuw geplaatste wand. De kosteres is er blij mee.

Kerkrentmeester Robert Boot

Om ruimte te besparen bestaat de toegang tot de keuken uit een gelikte schuifdeur. Ideeetje van aannemer Joziase, net als de bergruimtes boven de keuken. Daar kom je, zoals in oude bibliotheken, door een trap aan een rails te haken. Door de nieuwe muur werd de vergaderruimte kleiner, maar het is goed te doen. Wat hielp, was overbodig inventaris beter op te ruimen: de brancard en de onduidelijke tafeltjes, die je in elke kerk tegenkomt. ➤

Dat de consistorie er nog staat, is te danken aan de RCE. De kerk had jaren geleden plannen om een aanbouw te realiseren. Om vergaderingen te houden en na de kerkdienst koffie te drinken. Daarvoor zou de consistorie moeten wijken, maar daar stemde de RCE niet mee in.

Plan B was de sloop van een oude school, waarin de gemeente al samen kwam. Op de plaats daarvan, in de straat tegenover de kerk, is toen een nieuw zalencentrum gebouwd, De Klimop. Daar vinden allerlei kerkelijke activiteiten plaats, zoals een inloopochtend. De ruimtes worden ook verhuurd, bijvoorbeeld voor koersbal op maandag.

Hergebruikt hout

In de consistorie staat een bescheiden, mooie hoekbank, gemaakt uit hout van de verdwenen kerkbanken.

Boot: “Een aantal kleinere, tweezitsbanken zijn verkocht aan gemeenteleden. De opbrengst kwam ten goede aan de verbouwing. De

resterende banken werden opgeslagen en bewaard. Het hout ervan is nu opnieuw gebruikt bij de herinrichting. Deze klus nam ons gemeentelid, diaken en timmerman Bram Kesteloo vrijwillig voor zijn rekening. Hij heeft er ongelooflijk veel werk aan gehad. Hij maakte er nieuw liturgisch meubilair mee: een ruime liturgische tafel, een lezenaar, een kruis voor aan de wand, een standaard voor de doopschotel. Hij bouwde er een meubel mee voor in de hal, daar kunnen tijdschriften op en Liedboeken in. Bram is zo creatief, hij maakte er zelfs een standaard voor de groene palm, rechts naast de preekstoel. Ook de achterwand is betimmerd met hergebruikt hout. En zelfs de plaats voor het bedienen van beeld en geluid is gemaakt met het hout van de banken.”

Taart van Koppejan

De inzet van vrijwilligers bij de werkzaamheden is enorm, een groep van zeventig tot tachtig vrijwilligers.

Organisator van die inzet was gemeentelid Piet Wielemaker. Vanaf het begin waren er goede afspraken met aannemer Joziassse. Eerst kwamen de mannen om af te breken en te helpen bouwen. Daarna kwamen de vrouwen om te poetsen, te stofzuigen en te dweilen. Tijdens de koffiepauzes werden vrijwilligers regelmatig verrast met taart of bolussen, die Bakkerij Koppejan, tegenover de kerk op de ring van Koudekerke, kwam brengen.

Kosten

Architect Matthijs Klooster van MKArchitecten uit Rotterdam tekende het nieuwe ontwerp voor de kerk. Hij verplaatste de trap naar het orgelbalkon, waar zich ook zitplaatsen bevinden. Deze trap stond midden in de hal van de kerk en werd gesloopt. Een compleet nieuwe trap is geplaatst aan de zijkant. Op het orgelbalkon bleven de oude banken staan. Het zicht op de kerkzaal en het liturgisch centrum blijft daar beperkt. Op de plaats waar de trap boven kwam, biedt een raam een doorkijkje naar de hal. Wat niet doorging: de futuristische en behoorlijke dure verlichting die hij voor de kerkzaal had ontworpen. Te duur, er hangen nu nieuw gekochte, goedkopere kroonluchters, gekocht bij HPV Kroonluchters uit Heemskerk, met LED-verlichting. Boot: “Door de langdurige vergunningenprocedure en de uitbraak van corona, stegen de prijzen meer dan geraamd. De verbouwing kostte uiteindelijk bruto in totaal ruim zeven ton. Legaten, subsidies en minderwerk voor de aannemer vanwege inzet van vrijwilligers leverde een bezuiniging van niet minder dan € 126.000,- op.

Bram Kesteloo maakt nieuwe meubels van het hout van de oude banken

Plafond van de consistorie

Zo blijven we op zes ton, die we ons als budget hadden gesteld.”

Lokale bedrijven

De verbouwing, die begon met zwaar verouderde kachels, mondde uit in een totaalproject.

De audiovisuele installatie is vernieuwd, aanvankelijk door Relisound en na overname van dit bedrijf door Schaapsound. De lamellen voor de ramen werden vervangen door gordijnen, geleverd door TMC uit Goes.

Officiële opening van de heringerichte kerk

Er kwamen nieuwe, waterbesparende toiletten, meer dan voorheen. Joosse Schilderwerken uit Koudekerke verzorgde het schilder- en stucwerk. Marsaki uit Goes begeleidde het bouwproces. De kerk zocht in het bijzonder naar plaatselijke en regionale bedrijven om een rol te spelen in de verbouwing en herinrichting.

De nieuwe inrichting bevat de gemeente goed. Stoelen zitten

gerieflijker dan banken. Door de plaatsing van stoelen is het aantal zitplaatsen afgenomen, waardoor de kerk sneller vol lijkt. Daarnaast blijkt de gezamenlijke inzet voor de verbouwing een stimulans voor het gemeentewerk. De gemeente hoopt dat de kerk vanaf nu meer gebruikt zal worden voor kleinere, culturele activiteiten in het dorp. Het begin is er al: op Koningsdag speelde Voorwaarts in de kerk, de harmonie van Koudekerke.

Wat nog rest van de vorige inrichting zijn de schaduwen die de oude banken maakten op de houten wanden aan de zijkant. Zo gaat het oude symbolisch mee in het nieuwe.

Aannemer: www.joziassse.nl
 Warmtepomp en ventilatie: www.hrininstallatie.nl
 Architect: www.mkarchitecten.nl
 Stoelen: www.piethoekman.nl
 Beeld en geluid: www.schaapsound.nl
 Gordijnen: : www.tmcwonen.nl
 Bakker: www.bakkerijkoppejan.nl

Specialist in duurzame oplossingen voor uw dak

Natuurleien

Cast PMR dakramen

Indak zonne-energie

Battenweg 10, Maasbracht
www.lei-import.nl
info@lei-import.nl
0475 436 439

ffex Kerkinrichting

Stoelen,
tafels,
garderobes,
podia en meer!

Vraag advies
aan dé
specialist

Kerkstoelen.nl

Tel. 0183 745353

Zo verhuis je 700 orgelpijpen

Het orgel vlak voor de verhuizing

Eind april verhuisde het Vierdagorgel van de Protestantse Kerk in Sluiskil naar haar zuster gemeente in Hulst, 25 kilometer verderop. Firma A. Nijss en zoon uit Oud-Sabbinghe voerde het werk uit.

Tekst: Kerkmagazine | Beeld: Pieter Overduin

Aan het woord is René Nijss (1961) van het gelijknamige orgelbedrijf, waarin drie mensen werken.

“Er bestaat geen driedagorgel en geen vijf dagorgel. Vierdag is namelijk de naam van een orgelmakersfamilie uit Enschede in de dertiger jaren van de vorige eeuw. In de jaren zeventig, tachtig bouwden zij vrij veel nieuwe orgels. Het orgel van Sluiskil werd oorspronkelijk gebouwd voor de Bethlehemkerk in de Rotterdamse Tarwewijk. Vierdag was voor het ontwerp van het front van dit orgel geïnspireerd door een orgel dat hij in Spanje had gezien. Rond 2000 hebben wij het daar afgebroken, naar Sluiskil gebracht en daar weer opgebouwd.

Wij verhuizen het nu dus voor de tweede keer. Vierdag Orgelbouwers was een gerenommeerde firma. Hij werkte in de jaren vijftig ook voor het Rampenfonds, om na de watersnoodramp orgels opnieuw op te bouwen.”

Waarom wilde Sluiskil er van af? “Het kerkbezoek liep zo sterk terug, dat de kerk op 26 maart dit jaar haar deuren heeft gesloten. Voor de diensten, met een klein aantal bezoekers, was het steeds lastiger om een predikant en een organist te vinden. De gemeente is nu ingevoegd in de gemeente van Hoek. Voortaan kunnen de mensen de kerkdienst daar meemaken.”

“

Op een
éénklaversinstrumentje
ben je snel uitgespeeld.

BAVA LIGHT CONCEPTS

SYLVAIN POONSSTRAAT 14
2548 XX DEN HAAG
070 345 00 45
WWW.KERKVERLICHTING.EU

ARCHITECTURE PRODUCTION SALES

LICHTADVIEZEN * OMBOUWEN NAAR LED * RESTAURATIE * MAATWERK * MONTAGE * EIGEN FABRIEK

Had Hulst geen orgel?

“Jawel, een heel klein orgel, een éénklaversinstrumentje. Daar ben je snel op uitgespeeld. Het Vierdagorgel heeft twee klavieren en vrij pedaal, dat biedt veel meer mogelijkheden. Vorig jaar zomer werd duidelijk dat Sluiskil zou sluiten en ging de kerkenraad op zoek naar een potentiële koper voor het orgel. De kerkenraad vroeg mij daarbij te helpen. Er werd contact gelegd met de gemeente Oosthoek, waar Hulst bij hoort. Daar wilde ze het orgel graag hebben. Het is erg fijn dat het orgel in Zeeuws-Vlaanderen blijft.”

Met gesloten beurzen?

“Nee, Hulst heeft het gekocht van Sluiskil en de verhuizing betaald. Omdat het in de regio blijft en het zustergemeenten zijn, is er een zeer acceptabele prijs voor gerekend. Wilt u weten wat je voor zo’n orgel betaalt? Precies weet ik het niet, tussen de twaalf en vijftienduizend euro. Als je op dit moment een orgel van deze omvang zou willen laten maken, praat je over meer dan drie ton.”

Hoe weet Hulst dat het een goed orgel is?

“Wie een Vierdagorgel koopt, weet dat het een goed, degelijk gebouwde instrument is, met een mooie klank. Ik ken het orgel goed. Er waren een paar onderdelen van schapenleer die vervangen moesten worden, dat is gebeurd. Het is normaal dat bij een orgel van vijftig jaar bepaalde onderdelen vernieuwd moeten worden. Het hoefde niet uitvoerig schoon-gemaakt te worden, dat was gebeurd bij de verhuizing in 2000. In katholieke kerken moet een orgel vaker schoongemaakt worden, vanwege de walm en het roet van de kaarsen die er gebrand worden. Als in een protestantse kerk op zondag een uur de paaskaars brandt, zorgt dat nauwelijks voor roet. Bij een gesloten kast van een orgel dat regelmatig bespeeld wordt, heeft stof geen kans om zich te nestelen. Er is voor Sluiskil een rapport gemaakt door de experts van de orgelcommissie van de Protestantse Kerk in Nederland. Dat is een keuringsrapport dat ze aan de potentiële kopers konden overhandigen. Plaatselijke kerkbestuurders weten vaak weinig van orgels af. Zij kunnen

onafhankelijke expertise inhuren van de landelijke orgelcommissie.”

Hoe begint een orgelverhuizing?

“Een orgel is een bonte verzameling van pijpen, geluiden en klankkleuren. In het orgel staan meer dan zevenhonderd pijpen, die neem je er uit. De grootste pijp is 2.60 meter lang, 14 centimeter in doorsnee. De kleinste is 3 millimeter in doorsnee en 1 centimeter lang.

De pijpen pak je zo uit het rek waar ze los in staan. We verpakken ze netjes in tien houten kisten, met noppenfolie er tussen, register bij register. Een register is een verzameling pijpen met hetzelfde klankkarakter.

Daarna ontmantel je de eikenhouten bovenkast. Die haalden wij helemaal uit elkaar, omdat de onderdelen in Hulst door een zeer smalle deur moesten. Door de enge poort, heel Bijbels. Zo’n orgel is compleet demontabel. De meeste elementen zijn met schroeven aan elkaar gekoppeld. In een orgel kom je geen spijkers tegen.”

Deed u dat alleen?

“Nee, een aantal mensen uit Hulst hebben geholpen bij het sjuwhulp. Dat heeft geholpen om de prijs te drukken, voor hun hulp gaven wij korting op de verhuiskosten. Bovendien was het erg gezellig. Je ontmoet andere mensen, drinkt samen koffie, eet samen een boterham en een bolus.”

Dan rijdt de verhuishwagen voor.

“Wij huurden een grote bestelbus met laadlift, waarmee we drie keer de vijfentwintig kilometer tussen Sluiskil en Hulst op en neer gereden zijn. Voor grotere afstanden schakelen we een verhuisbedrijf met een grote vrachtwagen in.

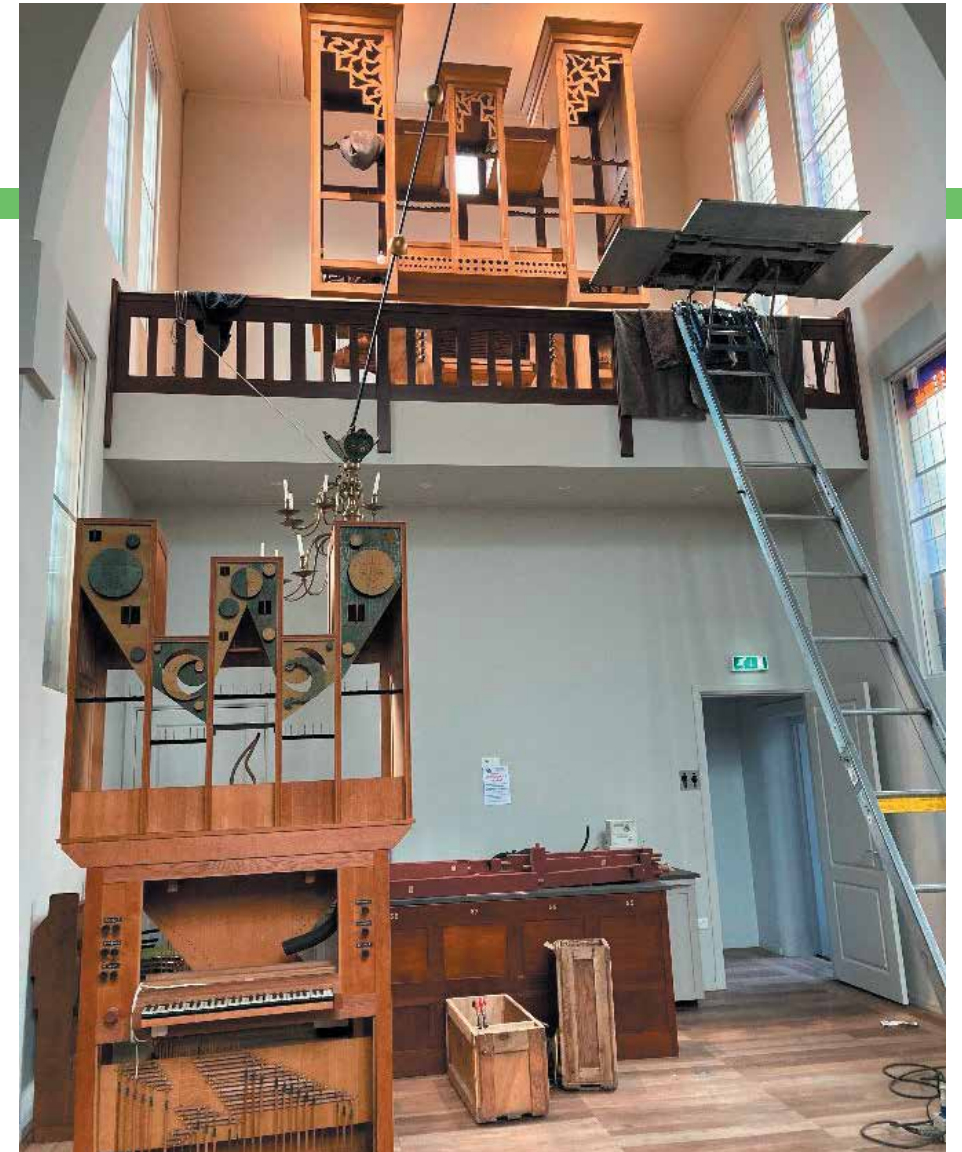
Wij verhuizen regelmatig een orgel. Wij brachten zelfs een orgel naar Berlijn en in juni brengen we er één naar Parijs, maar hoofdzakelijk verhuizen we binnen Nederland. Meestal verhuist het bedrijf dat het orgel ook gebouwd heeft, zo hoort het ook. Vierdag bestaat sinds 1985 niet meer, wij zitten in niemands vaarwater.”

Heeft Hulst wel plaats voor het orgel?

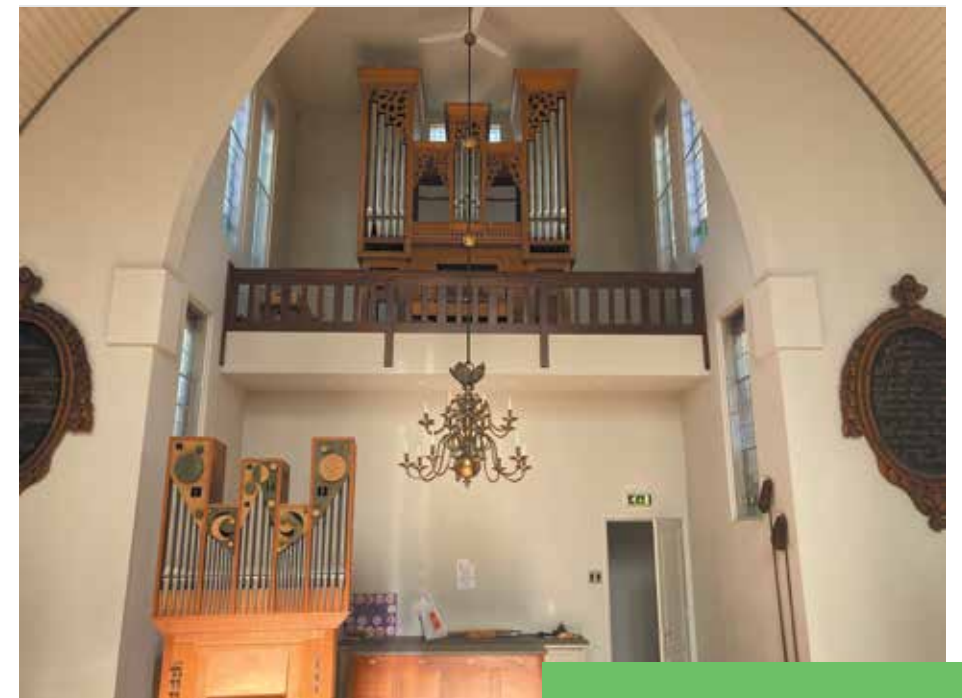
“Zeker, het staat op een orgelbalkon dat groot genoeg is. Met een traplift werden alle onderdelen naar boven gebracht en weer opgebouwd: de speeltafel, de blaasbalg, de eikenhouten bekasting, de pijpen. De montage van het binnenwerk is precisiewerk. Alle 700 pijpen moeten verbonden worden met de windlader. Begin mei hopen we het speelklaar te hebben. Omdat er zo weinig tijd zit tussen demonteren en opbouwen weten we nog precies hoe dat moet. Dat is anders wanneer een orgel twee jaar in opslag heeft gezeten.”

Nijssse is een familiebedrijf

“In 1947 begon mijn vader met harmoniums, de psalmenpompen of Loof de Heer-machines. Als hij bij iemand thuis een instrument had geïnstalleerd, vroegen ze hem om ook in de kerk naar het orgel te kijken. Zo is dat gegroeid. Ik ben nu 62 en werk al veertig jaar mee in de zaak. Als kleine jongen ging ik al mee, het hele land door. En ondertussen werkt een jonge, enthousiaste leerling-orgelmaker in onze bedrijf mee.”

Het orgel is aangekomen in Hulst

VRAAG ENERGIEBELASTING TERUG

Kerken hebben hier recht op!

> BEL OF MAIL NU:

> 0527 - 785314

> INFO@BRANDSSUBSIDIEADVIES.NL

Zuinigheid met vlijt op de Kerkenbeurs

Naast de gebruikelijke aandacht voor licht, geluid en stonden de Kerkenbeursen in Groningen en Goes dit voorjaar in het teken van duurzaamheid en energiebesparing.

Tekst en beeld: Dick Vos

Er warmpjes bij zitten kost een gemeente of parochie jaarlijks zomaar tienduizend euro meer dan in het verleden. Zeker wanneer de kerk krimpt, zijn gas en elektra niet de eerste posten waarvoor je meer budget wilt inzetten. Tegelijk groeit in kerken het besef dat rentmeesterschap ook inhoudt dat we met beleid dienen om te gaan met wat de schepping ons biedt. Het gebruik van fossiele brandstoffen draagt bij aan de opwarming van de aarde en de consumptie van de één gaat al snel ten koste van de ander. Niet voor niets dat duurzaamheid en energiebesparing centraal stonden op de Kerkenbeursen in maart.

“

*Vuistregel opwarmen:
1,5 °C per uur.*

Quick wins

Elke graad Celsius die we verlagen, levert een paar procent energiebesparing op, stelt Peter van den Hil, adviseur verduurzaming van Adviesbureau DWA uit Gouda. Iets minder warmte accepteren mensen inmiddels wel, voegt hij eraan toe. Daarbij is het meestal goedkoper de

standaardtemperatuur laag te houden en kerkzalen alleen op te warmen wanneer ze gebruikt worden. Zeker wanneer dat maar eenmaal in de week is. Natuurlijk is dat afhankelijk van de kerk en van het gebruik. Volgens orgelbouwers is een temperatuur van een graad of 10 geen enkel probleem voor hun instrumenten, weet hij ook. Veel belangrijker is de luchtvochtigheid. Houd die tussen de 50 en 60 procent, wat bij lage temperaturen ook nog eens eenvoudiger is. Voor het opwarmen is de vuistregel: 1,5 °C per uur. Te snel opwarmen kan barstjes in de instrumenten veroorzaken, langzamer opwarmen

Kantoor & Project

Levering
in heel
Nederland

Hoekman is uw leverancier van **tafels** en **stoelen** voor **kerk**, **vergaderzaal** of **consistorie**.

Maak een vrijblijvende afspraak bij u op locatie.
U kunt dan kennismaken met onze **kwaliteit** en **jarenlange ervaring**.

Noordzandstraat 34 | 4401 CG Yerseke | T 0113 572907
M 06 53154711 | E info@piethoekman.nl | www.piethoekman.nl

HOE BEREIKT U KERKEN?

Lift mee op het succes van Kerkmagazine!

De advertenties worden zeer goed bekeken door de lezers. Dat blijkt ook uit de zeer trouwe groep adverteerders in Kerkmagazine.

De advertentieverkoop is in handen van ER-Communicatie.
Ed en Sonja Rothuis adviseren u graag!

0314 334 960
06 2702 8877

info@er-communicatie.nl
www.er-communicatie.nl

Beursbezoekers uit Ten Boer

kost voornamelijk meer energie. Zorg er ook voor dat de ruimte 1 à 1,5 uur vóór gebruik van het orgel op de gewenste temperatuur is, zodat het héle instrument warm is. Relatief kleine aanpassingen kunnen veel effect hebben, vervolgt hij. Leidingisolatie kan bijvoorbeeld een quick win zijn. Hij herinnert zich kruipruimten waar het een stuk warmer was dan in de kerkzaal erboven. En wanneer je zonnepanelen plaatst: zorg ervoor dat je ‘kleinverbruiker’ blijft; alleen voor hen gelden salderingsregelingen.

Hybride systeem

Kor Visscher legt op editie Noord van de Kerkenbeurs uit hoe zijn Gorechtkerk in Haren stap-voor-stap aan het verduurzamen is. Overal is inmiddels ledverlichting aangebracht, aangestuurd door bewegingsmelders. De radiatoren in het bijgebouw zijn

stuk voor stuk instelbaar. Eens in de week worden ze ingeregeld op basis van het verwacht gebruik van de ruimten. Efficiënt programmeren loont. Pas wanneer houtrot geconstateerd wordt, worden de kozijnen vervangen door kunststof exemplaren met HR-glas. De Gorechtkerk werkt toe naar een hybride systeem, waarin zowel gasverwarming als warmtepompen ingezet worden. De cv-ketels moeten nog vervangen, waarbij de mogelijkheid om een gasinstallatie uiteindelijk om te bouwen tot elektrische installatie een punt van aandacht zal zijn.

“

Geen liter gas te veel

Elektrisch verwarmen vraagt om een heel ander ‘stookgedrag’, kijkt Visscher vooruit. Je wilt verwarmen wanneer de stroom goedkoop is.

Efficiënt stoken

Hero Balancer uit Spanbroek richt zich op energie- en klimaatbeheer en ontwikkelde een uitgekiend systeem voor efficiënt stoken, blijkt elders op de beurs. Het bedrijf koppelt de aansturing van gasketels aan gegevens uit de cloud, vertelt Tobias Kirschbaum.

Op basis van de weersverwachtingen worden het aanvangstijdstip en het in te zetten vermogen van de ketel aangestuurd, waardoor er geen liter gas teveel gebruikt wordt om ruimtes precies op tijd op de juiste temperatuur te hebben. Het systeem zorgt voor een besparing van rond de 35 procent, aldus Kirschbaum. Voor één van de kerken waar het bedrijf het systeem installeerde, kwam dit neer op zo’n duizend euro per maand. In ieder geval zou het in elke kerk mogelijk moeten zijn om de verwarmingsinstallatie op afstand te bedienen en te programmeren, vindt hij. Heen-en-weer moeten lopen naar de kerk zorgt ervoor dat de verwarming voor de volgende dag ’s avonds al aangezet wordt, terwijl drie uur ’s nachts misschien vroeg genoeg is. En hoewel iedereen van goede wil is en z’n uiterste best doet, is de thermostaat vergeten terug te zetten zo gebeurd na een avondje stevig vergaderen.

Voetafdruk verkleinen

De meer ideële kant van duurzaamheid en energiebesparing komt tot uiting in de aanwezigheid en de presentaties van GroeneKerken op de beurs. De

organisatie deelt een kraam met Climate Stewards Nederland. Deze organisatie ontwikkelde het instrument 3600carbon ontwikkeld. Hiermee kunnen kerken online hun ecologische voetafdruk berekenen. Op basis van gegevens als ledenaantal, hoeveelheid vergaderingen, de maten van het gebouw en de aanwezigheid van een keuken wordt een indicatie gegeven van de grootte van de CO2-uitstoot van de kerk. De uitdaging is vervolgens stappen te zetten om die te verkleinen. Wat overblijft, kan via projecten van Climate Stewards gecompenseerd worden.

“

Beamteam loopt aan tegen specifiek softwarematig puntje

Prettig geprijsde stoelen

In de hal eten een moeder en dochter uit Zoutkamp een broodje kroket. De dochter is gekomen om een medewerker van Backstage AV te spreken over een specifiek softwarematig puntje waar ze tegenaan loopt als lid van het beamteam. Moeder is voor de gezelligheid meegegaan. Maar en passant neemt ze het nodige mee voor de herinrichting van haar kerk. Een lezing over stoelen bleek handige tips te bevatten. Wat komt er allemaal bij kijken? Waar moet je op letten? Niet zomaar iets kopen, was haar duidelijk geworden. Een medewerkster van Offex Kerkinrichting uit Gorinchem bevestigt het. Ze weet van een kerk die prettig geprijsde stoelen aanschafte en vervolgens constateerde dat deze zonder bekleding funest waren voor de akoestiek in de kerk. Uiteraard kon dat aangepast. Maar inclusief een fors bedrag voor vervoer werd de aankoop uiteindelijk alsnog een dure grap.

Denk bij de aanschaf van stoelen ook aan het gemak voor de mensen die er regelmatig mee moeten schuiven, voegt ze eraan toe. En aan de eisen die de lokale Veiligheidsregio eraan stelt.

Knoppengymnastiek

Het aandeel technici onder de bezoekers leek groot. Een delegatie uit de Kloosterkerk in Ten Boer had interessante verhalen gehoord. Tegelijk was het aardig om wat eigen inzichten en ontdekkingen te kunnen delen met vertegenwoordigers van diverse bedrijven. Leden van het streamteam van de Groninger Immanuelkerk constateren dat ze hun installatie goed op orde hebben. Tijdens kerkdiensten verzorgen ze in wezen twee presentaties. Het beeld dat de kerkgangers op de schermen in de kerk hebben, combineren ze real time met een indruk van de kerkruimte voor mensen die de dienst elders volgen. Het regelen van licht, geluid en beeld is steeds stevig aanpoten voor twee personen. Daarom wijzen ze op het belang van eenvoudig bedienbare apparatuur. Ook omdat niet iedereen in staat is tot knoppengymnastiek op hoog niveau. En bestaat er iets als een algehele resetknop? Het lijkt ze ideaal wanneer alle voor specifieke doelen aangepaste instellingen in één handeling teruggezet kunnen worden naar een vaste default.

www.backstageav.nl
www.dwa.nl
www.herobalancer.com
www.climatestewards.nl

Hoogmade:

herbouw tegen de stroom in

Met de trotse herbouw van hun kerk gaat de parochiekern Hoogmade/Woubrugge tegen de stroom van kerksluiting in. In de het dorp is er veel enthousiasme en steun voor dit bijzondere bouwproject.

Tekst: **Kerkmagazine** | Beeld: **Parochiekern Hoogmade**

Op 4 november 2019 brak er brand uit in de kerk van Parochie Onze Lieve Vrouw Geboorte in het Zuid-Hollandse Hoogmade. Bijna vier jaar later is de herbouw nog in volle gang. Leo van Rijn is voorzitter van de parochiekern, die met 4 andere kernen behoort tot de Sint Franciscusparochie. De kern telt 1480 geregistreerde parochianen in 800 huishoudens. Het aantal vrijwilligers is met 10% dubbel zo groot als het landelijke percentage, noem dit gerust een actieve parochie.

Hoe ziet de kerk er nu uit?

Van Rijn: “De laatste meter van de muren van het schip zijn opgemetseld. De dakspanten staan, volgende week gaan de dakplaten er op. In de toren zijn alle verdiepingen getimmerd. De toren is nog niet geassembleerd,

daarover volgt nog overleg met de constructeur. Volgens de planning is het dak van het schip voor de bouwvakvakantie dicht. Na de vakantie beginnen we met de spits. In april 2024 moet het werk voltooid zijn.”

Kunt u met ons teruggaan naar de dag van de brand?

“Er ging een schok door het dorp. Het begon met een kleine rookpluim bij de Angelustoren en rook aan de basis van de toren. Op zeker moment stortte het dak in en liep de brandweer weg om het uit te laten branden totdat de spits van de toren viel. Gelukkig op een goede plek, de wind stond redelijk gunstig. Daarna zijn ze gaan blussen. Van het hout in de kerk was niets meer over. Zelfs van de kerkbanken is niets teruggevonden. Alleen de onderkant

van de vlonder waar de banken op stonden was niet verbrand. Dat werd beschermd door meer dan een halve meter puin, ontstaan door de instorting van het dak. In de toren lag het puin drie meter hoog.”

En daarna?

“De vraag was: hoe nu verder? Het aantal gelovigen neemt af, veel rooms-katholieke kerken sluiten. Toch groeide al snel na de brand de overtuiging dat we kerk wilden blijven houden in Hoogmade. Wij huurden een eenvoudig zaaltje in het naastgelegen gebouw en hielden daar kerk. Dat betekende dat we heel veel vrijwilligers nodig hadden om elke week de ruimte klaar te maken voor een viering. Elke week richtten dertig vrijwilligers de kerk opnieuw in. Dat gaat nog steeds door. Grotere vieringen houden we in de gymzaal, dat deden we ook tijdens de coronapandemie toen we anderhalve meter afstand moesten houden. Dat was nog meer werk voor nog meer vrijwilligers, er moest eerst een tapijt neergelegd worden om de vloer te beschermen. Maar het lukte! Gek om te zeggen, maar ik heb zo’n gevoel van ‘in de brand, uit de brand’. Doordat de kerk gemist wordt, komen er meer mensen in de kerk dan voorheen.

Foto: Kees van der Burg

Luchtfoto kerk Hoogmade

Een groep van veertigers richtten een stichting op, De Groene Punt, om aanvullende financiering te regelen om het gebouw te behouden. Er is volop actie gevoerd om geld in te zamelen. Een muzikfeest in de afgebrande kerk. We maakten bidcoins, waarvan we er bijna driehonderd verkochten. Er komt een kerkenveiling. In de toekomst zal de kerk een belangrijke functie vervullen voor het dorp. Daarom is betrokkenheid van alle dorpsbewoners gewenst.”

Wie besliste over de herbouw van de kerk?

“Rooms-katholieke parochies moeten voor elke uitgave die hoger is dan € 5.000,- toestemming vragen aan het bisdom, in ons geval bisdom Rotterdam. De kerk is juridisch eigendom van de parochie, in ons geval sinds 2011 de Sint Franciscusparochie.

Als parochiekern besloten we te gaan voor een nieuwe kerk. Intussen was ook duidelijk wat de verzekeraar, Donatus, zou uitkeren: voldoende om te herbouwen. We wisten het parochiebestuur ervan te overtuigen dat herbouw haalbaar was. Uit onze cijfers van Actie Kerkbalans kun je opmaken dat er in onze gemeenschap een grote bereidheid is te geven. Wel blijven aanvullende inkomsten nodig, bijvoorbeeld uit een andere bestemming van onze pastorie en uit plaatsing van antennes door telecombedrijven. Uiteindelijk schreef bisschop Van der Hende de verlossende brief: ‘Het licht staat – in alle voorzichtigheid – op groen om te zijner tijd te gaan bouwen in Hoogmade.’ Er was nog wel huiswerk te doen. Het bisdom stelde de eis dat wij konden aantonen dat we vitaal zijn. Dat leidde tot een vitaliteitsplan, dat we samen met

de pastoraatsgroep opstelden. Ook maakten we een ambitiesdocument waarin we opsommen wat op verschillende gebieden onze ambities zijn. Het was een lange weg en soms dacht ik: waar zijn we aan begonnen? Maar het dorp wilde het.”

Het besluit was genomen, de bouw kon beginnen.

“Met verzekeraar Donatus voerden we indringende discussies over mogelijke bezuinigingen op de bouwplannen. Zo was de vraag of de binnenmuren, inclusief de apsis, opnieuw opgemetseld zouden moeten worden. Die stonden namelijk nog overeind. Wij drongen er bij de architect en constructeur op aan de muren overeind te laten staan. Dat is uiteindelijk gelukt, waarmee we een flinke besparingen op de bouwsom realiseerden. De muren zijn wel opnieuw verankerd,

Foto: RDV fotografie

met 2600 ankers om de binnenmuren aan de buitenmuren te bevestigen. Door de grote hitte ontstonden er ook scheuren, die nu worden gerepareerd.”

Wie is de aannemer?

“Den Hoed uit Bergambacht, een prima aannemer. Onze wens was om het project te gunnen aan de aannemers van het dorp zelf. Die hebben een combinatie gevormd en offertes gemaakt. Maar helaas waren de prijsverschillen te groot. Uit de drie offertes kozen wij voor Den Hoed. Daar hebben we geen spijt van en gelukkig ook geen gezeur met de lokale aannemers. Die zeiden achteraf dat de klus voor hen toch een maatje te groot zou zijn geweest. Vanwege de stijgende bouwkosten,

door onder meer de oorlog in Oekraïne, werd het bedrag van de oorspronkelijke aanbesteding 10% hoger. Donatus ging er van uit dat de schade al berekend was en was niet genegen die extra 10% uit te keren. Daar hebben we aanvullende financiering voor gevonden.”

Wie is de verantwoordelijk architect?

“Paul Rietbroek van Veldman Rietbroek Architecten uit Leiden. Hij is een groot fan van de Van der Laankerken. Dom Hans van der Laan was een benedictijner monnik en architect, een van de leidende figuren van de zogenaamde Bossche School. Typische Bossche School is, bijvoorbeeld, het vlechtwerk van schoonmetselwerk in de bovenste

meter van de buitenmuren. Rietbroek is een inspirerende man die ons geweldig heeft begeleid. De kerk is niet rechttoe rechtaan herbouwd. De voornaamste ingreep is dat de kerk in twee delen wordt gesplitst door een wand. Rietbroek ontwierp daarvoor drie medaillons van Onze Lieve Vrouw Geboorte, de Goede Herder en de Heilige Geest. Die tussenwand maakt het mogelijk om de achterste helft te gebruiken voor nevenactiviteiten. Een andere argument was dat we de kerkruimte kleiner wilden maken omdat het aantal kerkgangers geen grote kerk meer vult.”

Wat zijn de plannen voor het interieur?

“We hebben vrijwel niets meer. Er is een werkgroep inrichting opgericht en

Foto: Kees van der Burg

er ligt een begroting, die in detail moet worden uitgewerkt. Er ligt inmiddels een eerste ontwerp voor het nieuwe altaar. De kleur van de vloertegels is bepaald. In de kerkzaal komen stoelen,

die hebben we al uitgekozen. Voor de parochianen die willen knielen moeten we nog een oplossing vinden.

Hoe duurzaam is de herbouwde kerk?

“Mijn droom was een dak vol zonnepanelen. Na discussies met het bisdom en de verzekeraar is dat afgeketst, vanwege de financiën. De kerk staat ook niet gunstig, oost / west, met de toren aan de zuidkant. Geen optimale opbrengst, dus. We leggen nu wel pijpen neer waar de bedrading van zonnepanelen doorheen kan, mochten we daar alsnog toe overgaan.

De vloer en het dak worden geïsoleerd en we krijgen vloerverwarming. Het glas-in-lood in de kerk komt terug, waarbij we voorzetrampen zullen gebruiken om te veel warmteverlies te voorkomen.”

Van Rijn noemt de herbouw van de kerk in Hoogmade een ‘waanzinnig, fantastisch project’. “Ik ben gepensioneerd, zeventig, en heb de tijd om me hiervoor in te zetten. Hoewel ik er ook nog een andere hobby bij heb: ik ben accountable manager van de Dutch Dakota Association, voor historische vliegtuigen.”

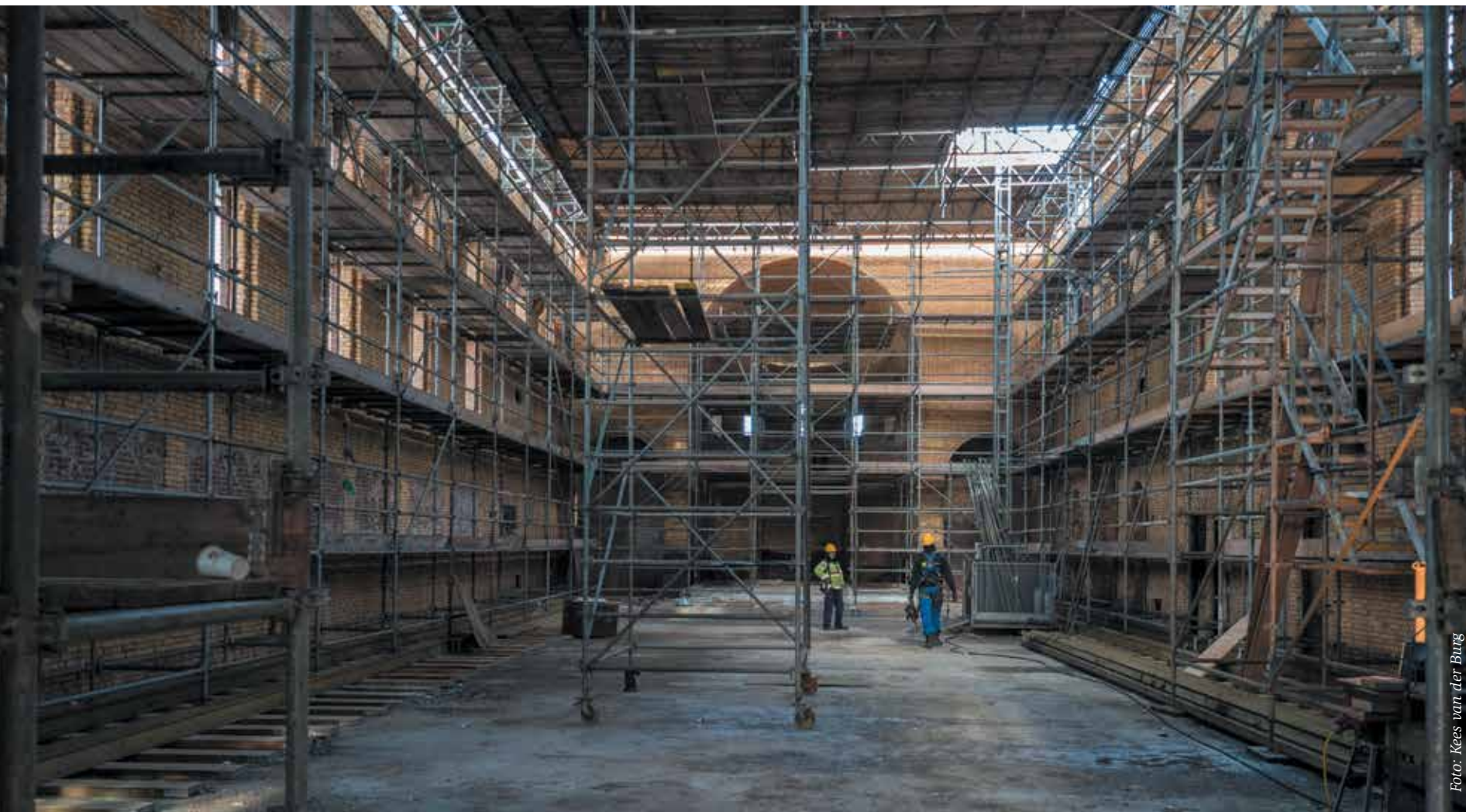

Foto: Kees van der Burg

Parochie: www.rkgroenehart.nl/h-franciscus-parochie
 Architect: www.veldmanrietbroek.nl
 Aannemer: www.denhoed.nl

OPSTIJGEND VOCHT PAK JE HET BEST AAN BIJ DE BASIS:

MET DE WATERDICHTE 30 JAAR GARANTIE VAN MURPROTEC

Wist je dat ...

Murprotec meer dan 40 vestigingen heeft in 8 landen en sinds 2000 ook eigen luchtbehandelingssystemen produceert om condensatie- & schimmelproblemen in woningen aan te pakken, en dat onze derde specialiteit het opnieuw waterdicht maken van kelders is?

Hardnekkige plekken op je muren, onaangename geuren en ziekmakende schimmels: vooral in oudere woningen zonder waterkering is opstijgend vocht vaak een bron van grote ergernis. En een probleem dat je alleen maar kan oplossen door er een specialist als Murprotec bij te halen. Het bedrijf heeft bijna 70 jaar ervaring in vochtbehandeling en garandeert zijn klanten liefst 30 jaar lang een 100% waterdicht resultaat.

Afbladderende verf, loslatend behang of beschadigingen aan het pleisterwerk? Grote kans dat opstijgend vocht de achterliggende oorzaak is. Een nieuwe oppervlaktebehandeling lost dan niets op. Sterker nog: het zal de klachten op termijn alleen maar vergroten. Nee, opstijgend vocht moet je letterlijk aan de basis aanpakken, vlak boven de vloer. Je zou alsnog een waterkering van polyethyleenfolie kunnen aanbrengen. Maar dat houdt in dat je de muur moet doorslijpen. Dat is in de praktijk eigenlijk bijna niet te doen en bovendien ook nefast voor de structuur van het gebouw.

MURPROTEC
EFFICIENTE EN DEFINITIEVE VOCHTBESTRIJDING

Injectie met een vloeibare micro-emulsie

“Een veel effectievere optie is de injectie van een vloeibare micro-emulsie op basis van silanen en siloxanen”, vertelt Tim Smets van Murprotec, dat al sinds 1954 de Europese marktleider in definitieve vochtbehandelingen is. “Wij doen dat onder druk en in fases van 10 cm. Zo ontstaat over de volledige muurdikte een hechte beschermingslaag die het vocht uit de bodem tegenhoudt. Murprotec is het enige bedrijf in de sector dat met zelfontwikkelde producten werkt. Deze producten zijn uitermate geschikt voor oudere gebouwen en monumenten omdat de muren blijven “ademen” na de behandeling.

Meer zelfs: wij hebben onze injectiemethode de voorbije decennia in die mate geperfectioneerd dat wij onze klanten een waterdichte garantie van 30 jaar kunnen bieden. En die bovendien extern verzekerd is via Protect NV. Ook daarin maken wij het verschil.”

Na het uitvoeren van de injectiewerken heeft een muur zes tot twaalf maanden nodig om helemaal uit te drogen. Pas nadat een test met staalname onomstotelijk aantoont dat alle vocht is weggetrokken, geeft Murprotec de muur officieel vrij voor verdere afwerking, vergezeld van een gericht advies.

Onderdeel van:
KERKENPLATFORM.NL

OUDE GEBOUWEN NIEUWE TIJDEN?

- Kerkenvisie
- Breder gebruik
- Herbestemming
- Afstoot
- Uitbreiding
- Nieuwe locatie
- Ander kerkelijk gebruik

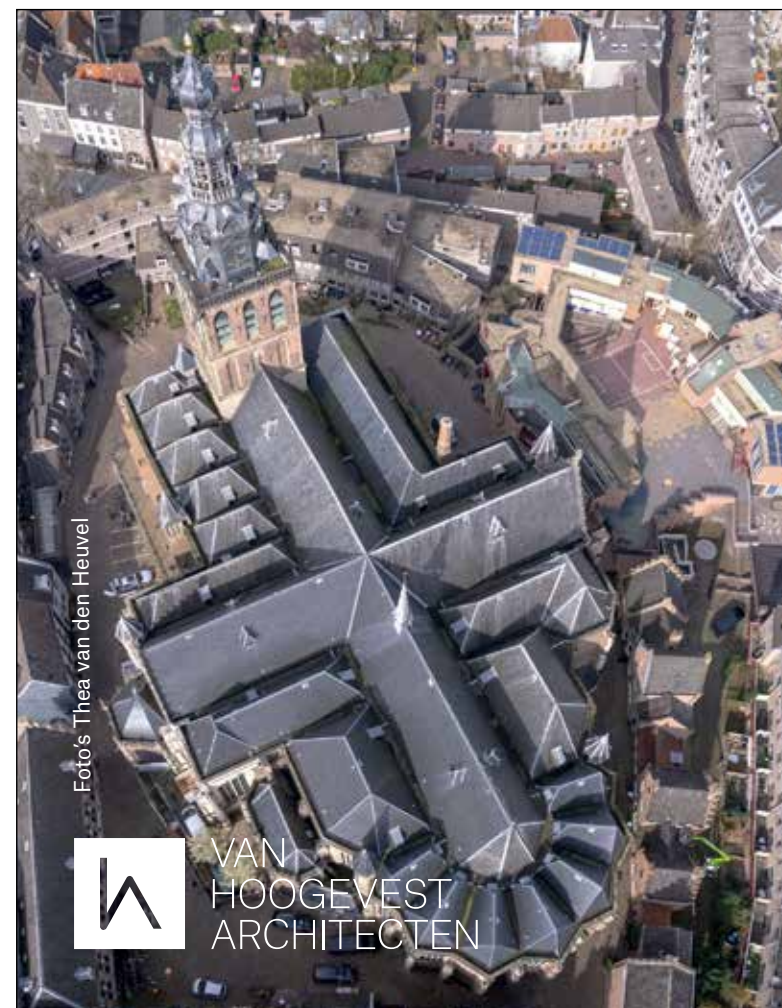
KAAden kerkadvies

Kampen | Rotterdam | 06 24491848 | info@kaader.nl | www.kaader.nl

**Bestel online op:
www.kerkkaars.nl**

RELIGIEUZE KWALITEITS KAARSEN

Bekijk ons compleet assortiment kwaliteitskaarsen op www.kerkkaars.nl
Wij verzenden uw bestelling **binnen 24 uur.**

VAN
HOOGEVAST
ARCHITECTEN

Plaatsing glaspanelen ter afscheiding en separaat functioneel gebruik van de westkapellen in de Stevenskerk Nijmegen

Koffie drinken op het koor

In het Groningse Hoogkerk staan twee protestantse kerken in Hoogkerk op steenworp afstand van elkaar, alleen het Hoendiep zit er tussen. Kerkgebouw Elim sluit haar deuren en wordt verkocht, de Olle Kerk wordt verbouwd.

Tekst: **Kerkmagazine** | Beeld: **PG Hoogkerk**

In 2014 fuseerden de hervormde gemeente (Olle Kerk) en de gereformeerde kerk (Elim). De nieuwe gemeente wordt nu te klein om twee kerkgebouwen open te houden. Een onderzoek onder gemeenteleden, begeleid door Alwin Kaashoek van Kaader Kerkadvies uit Kampen, wees uit dat er een meerderheid was om voortaan samen te gaan kerken in de Olle Kerk (oorspronkelijke gebouw uit de dertiende eeuw). Om dat te kunnen doen was een verbouwing van de Olle Kerk nodig. Daarnaast moest er een andere bestemming worden gevonden voor Elim. Als secretaris van het College van Kerkrentmeesters in de Protestantse Gemeente Hoogkerk is Harald van der Meulen daar nauw bij betrokken.

Elim aan de Barkstraat

“

In het schip gaan we koffie drinken

Olle Kerk

Van der Meulen: “De Olle Kerk was verouderd. Er ontbrak een goede keuken, er was maar één toilet. Als verenigingsgebouw stond er naast de kerk een oude barak, waar we vergaderingen hielden en na de kerkdienst koffie dronken. Die is gesloopt door defensie. Het was een barak uit de Tweede Wereldoorlog,

van het Duitse leger. Bij het afbreken ervan vonden we zelfs nog platen met hakenkruisen er op, nooit geweten. De genie knapt de onderdelen op en bouwt de barak weer op in Delfzijl. Er komt nu, onder het orgel, een nieuwe keuken en een nieuw toiletgroep. Voorheen was de kerkzaal een grote ruimte. Nu laten we een nieuw koorhek plaatsen, dat momenteel door een smid wordt gemaakt. In het schip gaan we kerkdienst houden, in het koor gaan we koffie drinken en vergaderingen houden. Voor de verbouwing hebben we architect Ron Verduijn van Buro Stiel uit Elburg gevraagd. Hij heeft ook het koorhek ontworpen, in ijzer met glas.”

Olle Kerk, kerkbanken in de nieuwe scheidingswand

“

Het hout van de banken wordt hergebruikt in de achterwand

Camera's

Tot nu toe verhuisde de audiovisuele apparatuur voor streaming van kerkdiensten op en neer tussen Olle Kerk en Elim. Op zondag 30 april werd de laatste samenkost in Elim gehouden. Nu is er voor de Olle Kerk een nieuwe installatie voor beeld, beamer en geluid, aangelegd door Schaapsound. In de nieuwe inrichting maakten banken plaats voor stoelen. Van der Meulen: “De oude banken lieten wij uit elkaar halen. Het hout ervan wordt hergebruikt in de achterwand onder het orgel. De oude houten stoelen, zo’n honderd, lieten we opnieuw bekleden. Daarnaast hebben we er vijftig nieuwe bijbesteld.” De kerk blijft gebruik maken van de gastgestookte ketels, verwarmen gebeurt door convectoren. In de toekomst kunnen het koor en het schip afzonderlijk verwarmd worden, dat levert energiebesparing op.

Elim

De bouw van kerkgebouw Elim hangt samen met de vrijmaking in Hoogkerk. In 1944 onttrok een aanzienlijk deel van kerkenraad en gemeente zich aan de Gereformeerde Kerken in Nederland. De niet-vrijgemaakte gereformeerden kerken aanvankelijk in schaftlokalen van fabrieken, in een zaal van een plaatselijk café en in particuliere woningen van gemeenteleden. Een poging om een houten semi-permanente barak te kopen, mislukte. Later konden plannen gemaakt worden voor een verenigingsgebouw, dat in 1959 zijn deuren opende. Elim is inmiddels een beeldbepalend gebouw en mag niet gesloopt worden. Voor de verkoop ervan maakte de kerk, met advies van KKG Adviseurs van de Silas Groep, gebruik van een zogenaamde tender. Van der Meulen: “Na het uitbreken van de oorlog in Oekraïne boden wij het gebouw aan bij de overheid voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Daar hoorden we nooit meer wat van. Bij een tenderverkoop kunnen belangstellende kopers met een plan komen voor het gebouw. Je staat als kerk nog aan het roer en kunt bepalen met wie je in zee wilt, al te gekke bestemmingen kun je afwijzen.”

Jeugdzorg

Voor de tenderverkoop van Elim meldde zich tien geïnteresseerde partijen. Van der Meulen: “Wij kozen voor een organisatie voor jeugdzorg, maar toen bijna alles rond was, haakten zij jammer genoeg af en waren wij terug bij af. Momenteel loopt vergevorderd overleg met een Eritreese geloofsgemeenschap, die nu nog een kerk huurt in Groningen Stad en graag een eigen onderkomen wil. Als zij de financiering rond kunnen krijgen, zou dat prachtig zijn. Dan behoudt de kerk haar oorspronkelijke functie en kan de inventaris blijven staan. Wat we wel meenemen uit Elim is een glaskunstwerk over de wonderbare spijziging, vijf broden en twee vissen. Het werd gemaakt bij de fusie in 2014. Nu we verder gaan in één kerk komen de twee delen bij elkaar te hangen. Uit Elim komt het werk dat de korenaren verbeeldt, in de Olle Kerk hangt al het werk met de vissen.”

In het volgende nummer van Kerkmagazine leest u of de verkoop van Elim aan de Eritreese geloofsgemeenschap is doorgegaan.

Advies: www.kaader.nl
Architect: www.burostiel.nl

ST CLEMENSKERK - STEENWIJK

Specialist in koppelbare kerk- en zaalstoelen
(ook NEN-EN 14703 gecertificeerde stoelen)

de Jong
KANTOORMEUBILAIR

Bocksmolen 35, Dokkum
T 0519 - 57 19 67
www.dejongkantoormeubilair.nl

Uw bedrijf zichtbaar op **Kerktijden.nl**

Ruim 130.000 bezoekers/maand

Kerktijden.nl is een platform waar informatie is te vinden over kerkdiensten, kerkelijke gemeenten en voorgangers in binnen- en buitenland.

NIEUW is de mogelijkheid voor naamsvermelding van leveranciers aan kerken op Kerktijden.nl. Nieuwe leveranciers profiteren van een aantrekkelijk tarief, plus gratis vermelding van naam én logo in het Reformatorisch Dagblad in het katern Kerk & Religie.

€ 95,- per maand

De eerste 10 nieuwe bedrijven ontvangen een GRATIS advertorial (1/2 pagina) in RDMagazine.

Meer info?
Bel 055 - 539 0499 of mail naar advertentie@erdeemedia.nl

erdeemedia groep
met overtuiging

Kerkenbeheer actueel

Sint Servatiuskerk Megen

De Sint Servatiuskerk in het Noord-Brabantse Megen wordt op korte termijn verhuurd, met optie op kopen, aan de Roemeens Orthodoxe kerk.

Het bestuur van de Sint Willibrordus parochie, waar Megen onderdeel van is, is blij dat het op deze wijze gebedsruimte kan bieden aan de snel groeiende groep van christenen uit Oost-Europa die zich in Nederland vestigen. Daarmee wordt bovendien voorkomen dat de kerk onbenut blijft en in het uiterste geval aan de eredienst moet worden onttrokken. “Een kans als deze komt niet zo heel vaak voorbij”, aldus pastoor Kerssemakers van de Willibrordus parochie. “De afgelopen paar jaar zijn er wel meer belangstellenden geweest voor de kerk, maar het liefste zie je toch dat de kerk in gebruik blijft waarvoor hij is gebouwd. Voor gebed en de eredienst aan God.” Priester David Calin Pop van de Roemeens-Orthodoxe kerk: “God heeft onze gebeden beantwoord en de kerk in Megen op ons ‘pad’ gebracht”. De Roemeens Orthodoxe Kerk is gelieerd aan de Rooms Katholieke kerk. Hierdoor hoeft de kerk niet aan de eredienst onttrokken te worden. Het gebouw wordt te zijner tijd aangekocht door de Stichting Vrienden van de Parochie van de Heilige Basilos de Grote en Heilige Ludger. Deze stichting heeft al meerdere kerken gekocht voor de Roemeens Orthodoxe Kerk.

Bovenkerk Kampen

Tweede Kamerlid Stieneke van der Graaf van de ChristenUnie heeft staatssecretaris Gunay Uslu van Cultuur & Media opgeroepen mee te betalen aan de restauratie van de Bovenkerk in Kampen.

De kerk is ernstig verzakt en moet hersteld worden. De kosten zijn te hoog om door de Protestantse Gemeente Kampen gedragen te kunnen worden. De restauratie kost twee miljoen euro. “De Bovenkerk is van grote historische, culturele, muzikale en maatschappelijke waarde en niet weg te denken uit Kampen. Het is bovendien de grootste kerk van Noord-Nederland. Ik hoop dat de staatssecretaris dat ook ziet en de gemeente en provincie gaat helpen bij de restauratiekosten”, aldus Van der Graaf. Bij haar bezoek aan de Bovenkerk raakte zij ervan overtuigd dat het Rijk moet bijspringen. Gemeente Kampen en Provincie Overijssel doen dat al. Van de twee miljoen wil de provincie zo'n zeven ton voor haar rekening nemen. Er is echter nog 1,3 miljoen nodig. Daar zou de staatssecretaris naar moeten kijken, vindt Van der Graaf. “Het gaat hier om een ontzettend groot rijksmonument. Het Rijk kan niet verwachten dat regio's met zulke grote rijksmonumenten zelf de volledige kosten dragen van een restauratie. Ik hoop echt dat de staatssecretaris met een oplossing komt.”

Biodiverse kerkhoven

Groninger Kerken gaat samen met Landschapsbeheer Groningen op negen kerkhoven, en een begraafplaats die niet onder de stichting valt, de biodiversiteit herstellen.

In veel gevallen betekent dat terug naar meer verschillende planten en dieren. Projectleider Miriam van der Waart van Groninger Kerken: “Door de klimaatverandering zijn rondom de kerkhoven veel planten en dieren verdwenen. Je kunt bijvoorbeeld denken aan stinzenplanten, de muurleeuwenbek, wilde marjolein en allerlei soorten mossen. Maar ook bomen zijn verloren gegaan. Dat heeft gevolgen voor vogels als roeken, kerkuilen en gierzwaluwen.” De wierden waar veel van de kerken op staan, worden te droog door de hete lange zomers. Groninger Kerken is met de waterschappen in gesprek om de grachten rond de wierden weer vol water te krijgen. Het herstel is wel maatwerk, geeft Van der Waart aan. “Alle kerkhoven zijn verschillend. In Noordwijk staat de kerk midden in het dorp. Het kerkhof wordt daar netjes onderhouden door het gras om de twee weken te maaien. Wij kijken nu of we het wel netjes kunnen houden, maar dan bijvoorbeeld met bloeiende planten die bijen aantrekken. In Fransum groeiden van oorsprong veel kruiden. In Thesinge hoorden we van dorpsbewoners en beheerders dat er in het verleden ook een fruitgaard was. Dat proberen we terug te krijgen.”

Silas Groep

Partner van kerken

Onze stichtingen bieden een brede waaier aan dienstverlening aan christelijke kerken op het gebied van financiën en vastgoed. Daarnaast geven wij advies bij kerkgebouwwerelateerde vragen. Wij bieden maatwerk, zonder winst oogmerk en met veel kennis en ervaring over de specifieke context waarin kerken werkzaam zijn. Wij staan naast de kerken, omdat we vanuit onze christelijke inspiratie werken.

Wat kunnen wij voor u betekenen?

KKA Administraties & Advies
KKG Rentmeesters & Makelaars
KKG Adviseurs Rentmeesters & Makelaars

www.SilasGroep.nl
033 - 467 10 12 / 033 - 467 10 10

het geluidBuro

Een prachtige akoestiek en mooi geluid in elke kerk.

De Westerkerk, Amsterdam

www.geluidburo.nl

Bron: Kliknieuws

Een **nieuwe** bestemming met **respect** voor het verleden

Nieuwbouw – Zeeuwse Morgen

Middelburg – Morgensterkerk

Mutare Vastgoed is gespecialiseerd in de herbestemming van maatschappelijk vastgoed, waaronder kerken.

Speelt u als kerkenraad met de gedachte om een kerkgebouw af te stoten? We bespreken graag de mogelijkheden van deze ontwikkellocatie.

MUTARE ///
VASTGOED

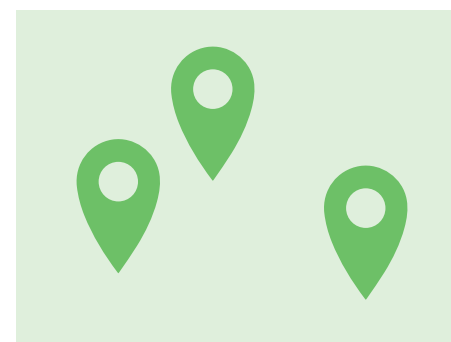
Spijksedijk 20L
4207 GN Gorinchem
0183 – 640 034

Postbus 82
7050 AB Varsseveld

info@mutarevastgoed.nl
www.mutarevastgoed.nl

Kerkenbeheer actueel

Open Kerkendag 2023

Op Tweede Pinksterdag 29 mei vindt de Open Kerkendag plaats. Op de gelijknamige website krijgt de overzichtskaart steeds meer stipjes. En kerken kunnen nog steeds aansluiten.

Ontdek het schuilkerkje van de Wederdopers in Zwolle. Dit kleine, historische gebouw herbergt een bijzonder verhaal van geloofsvervolgung en -beleving. Hier vonden de Wederdopers, nu doopsgezinden en buiten Nederland bekend als Mennonieten, in de 16de eeuw een schuilplaats om hun geloof in stilte uit te oefenen na zware vervolgingen. Het gebouw is in de loop der jaren flink uitgebreid en verbouwd. De gevel verbergt nog steeds dat het om een kerkgebouw gaat. Ontdek de Munsterkerk in Roermond en ontdek de verborgen schatten van deze prachtige kerk. Met haar laat-romaanse bouwstijl lijkt de kerk gesloten. Eenmaal binnen word je verrast door de lichte en open sfeer. De kerk werd oorspronkelijk gebouwd als kloosterkerk en grafkerk voor Graaf Gerard van Gelre, en na negen eeuwen vind je nog altijd zijn praalgraf in het middelpunt van de kerk. Ontdek de Torenpleinkerk van Vleuten. Deze laat-gotische kerk, gewijd aan Willibrord, heeft een rijke geschiedenis die teruggaat tot de dertiende eeuw. Na een restauratie in de jaren 1969-1971 heeft de kerk haar oude glorie herwonnen. Het schip is nu één onverdeelde kerkzaal met een recht afgesloten koor. Het interieur is opnieuw ingericht en de preekstoel uit de zeventiende eeuw staat tegen de vooruitspringende noordhoek van het koor.

www.openkerkdag.nl

Bidweg immaterieel erfgoed

Foto: Bisdom Roermond

Ook op Tweede Pinksterdag: de Bidweg van de Sterre der Zee van de Maastrichtse Onze-Lieve-Vrouwebasiliek wordt immaterieel erfgoed.

Op Tweede Pinksterdag zal Marco van Baalen, directeur van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed, de Bidweg officieel toevoegen aan de lijst van Nederlandse gewoonten en rituelen die als immaterieel erfgoed beschermd worden. Tijdens een bijeenkomst in de Maastrichtse Onze-Lieve-Vrouwebasiliek ondertekent hij het certificaat van bijschrijving. De Bidweg van de Sterre der Zee is een route door het stadscentrum die al eeuwen onveranderd is gebleven. Het vijftiende-eeuwse Mariabeeld dat de 'Sterre der Zee' genoemd wordt, staat daarbij centraal. Ieder jaar wordt op 10 oktober een gebedsprocessie met het beeld gelopen. Gevelstenen met afbeeldingen van Maria wijzen daarbij de weg. Naast deze jaarlijkse grote Bidweg is er ook een kleine, die iedere eerste zaterdag van de maand in groepen gelopen wordt. Het beeld blijft dan in de basiliek. Tijdens die Bidweg wordt gebeden voor verschillende sociale en maatschappelijke problemen, zoals armoede, oorlog of eenzaamheid. De kleine Bidweg kan ook individueel gelopen worden voor persoonlijke intenties. Onder immaterieel erfgoed vallen heel wat religieuze gebruiken als processies en gregoriaanse zang, maar ook draaiorgels, bloemencorso's en 4 en 5 mei.

Bron: Katholiek Nieuwsblad

Grote Kerk Vianen: dakgoten

Foto: Henk Lammertink

Hans Kool van Kool Bouw en Restauratie uit Leerdam is belast met het vervangen van de koperen dakgoten aan de Grote Kerk in Vianen.

Kool: "De oude koperen dakgoten zijn echt een stukje vakwerk. Het koper werd toen niet gesoldeerd maar gefelst. Dat wil zeggen dat het plaatmateriaal is omgevouwen en in elkaar wordt geklemd. Met de nieuwe koperen dakgoten doen we dat niet meer, tegenwoordig solderen wij de dakgoten. Dat is minder tijdrovend dan om het koper te felsen. Om het uitzetten van het koper op te vangen worden er op lange lengtes goot zogenaamde 'broekstukken' aangebracht. Over twee vrij liggende opstaande randen wordt dan een koperen u-profiel geplaatst, het materiaal daaronder kan dan makkelijker krimpen en uitzetten". Een nieuwe goot aanbrengen lijkt relatief eenvoudig. De hoogte en de vormgeving van de Grote Kerk maken het echter een kostbare operatie. Kool: "Een groot deel van de kosten gaan op aan het bouwen van een veilige steiger. Onze mensen moeten nu eenmaal veilig kunnen werken. Het voordeel is dat we dan makkelijk het hele dak kunnen inspecteren. Kleine gebreken zoals losse leien of een gammel deurtje van een dakkapel kunnen wij direct stevig vastzetten".

Bron: Het Kontakt / Henk Lammertink

Geavanceerde mogelijkheden voor iedereen

Al ruim 40 jaar is Schaapsound gespecialiseerd in kerkgeluidsinstallaties. Later zijn daar presentatie en kerk-tv bijgekomen met alles daaromheen. We zien een duidelijk trend dat er steeds meer techniek wordt gebruikt ter ondersteuning van de erediensten. Vroeger waren een geluidsinstallatie, ringleiding en kerktelefoon voldoende. Maar de afgelopen jaren is er ook veel vraag naar muziekversterking, projectie, kerk-tv, wifi, ledverlichting, enzovoorts.

W e hebben altijd vooropgelopen in het toepassen van nieuwe technieken om optimaal invulling te geven aan alle concrete (nieuwe) wensen en gebruiksmogelijkheden. Belangrijke uitgangspunten voor al onze installaties zijn betrouwbaarheid en bedieningseenvoud zonder in te leveren op geavanceerde gebruiksmogelijkheden. Om dit te realiseren gebruiken we moderne apparatuur die je flexibel kunt programmeren waardoor veel functies automatisch werken. We laten het liefst zoveel mogelijk knoppen weg. Alleen essentiële bediening blijft over zoals het volume of het aan- of uitschakelen van microfoons. Dit komt niet alleen het bedieningsgemak, maar ook de kwaliteit van het geluid ten goede. Het

“

Belangrijke uitgangspunten voor al onze installaties zijn betrouwbaarheid en bedieningseenvoud zonder in te leveren op geavanceerde gebruiksmogelijkheden.

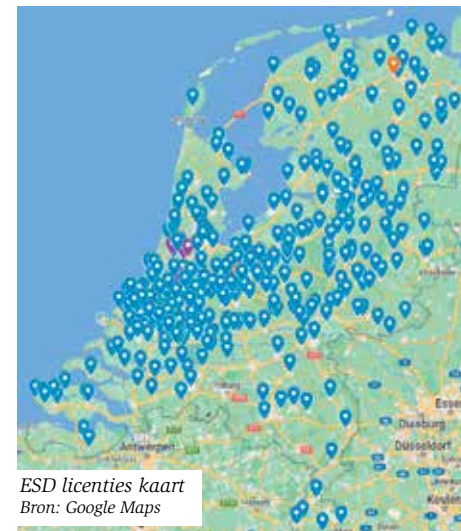
is fijn als je technische vrijwilligers hebt maar dat is voor de installaties die wij maken niet nodig.

De bediening is bijvoorbeeld een maatwerk app op een tablet die we voor iedere situatie (kerk) van de juiste knoppen en labels voorzien. Software is flexibel aan te passen waardoor maatwerk en wijzigingen vrij eenvoudig mogelijk zijn. Een goede kerkgeluidsinstallatie met gebruiksvriendelijke bediening hebben we de afgelopen jaren al in honderden kerken naar tevredenheid opgeleverd!

Bedieningsgemak staat ook centraal bij de ontwikkeling van onze ESD-software waarmee kerk-tv eenvoudig bediend kan worden. In de beginfase installeerden we heel wat kerk-tv installaties, maar de bediening was redelijk ingewikkeld: de camera's werden met een joystick bediend en gemixt met een videomixer. Op zich werkte dat allemaal prima maar een (bedienings)foutje was gauw gemaakt. Echter, een jaar of vijf geleden merkten we dat veel kerken wel met kerk-tv aan slag wilden, maar alleen in combinatie met eenvoudige bediening. Liefst via één gebruikersinterface die door iedereen bediend moest kunnen worden. Die uitdaging hebben we opgepakt en dat heeft geleid tot de succesvolle ESD-software. Deze software wordt al door 450 kerken

schaapsound

Waarom is ESD kerk-tv software zo succesvol en populair? Enkele tevreden gebruikers vertellen:

‘We gebruiken de software nu enkele jaren sinds de renovatie van ons kerkgebouw. De ESD-software biedt veel mogelijkheden en het werkt eenvoudig voor iedereen. We kunnen er mooie kerk-tv uitzendingen mee maken. We hebben ook nog nooit een storing gehad met het systeem.’

Anne Zeilstra,
Koster Refajahkerk (GKu), Groningen

‘In de Schildkerk gebruiken we ESD voor het bedienen van de camera's en de videomixer. Op de galerij hebben we een uitgebreide regieplek maar ook een extra bediening in de bank bij koster. De

installatie is net voor Corona geïnstalleerd en we hebben er de afgelopen jaren al veel plezier van gehad. Het werkt eenvoudig en stabiel en het biedt wat we nodig hebben: een kwalitatief goede livestream zonder gedoe.’

Jan ter Maat,
Schildkerk Rijssen

‘De Noorderkerk bestaat 400 jaar! Nog altijd komt de gemeente elke zondag samen in de Noorder maar sinds enkele jaren hebben we ook een trouwe groep kijkers die de diensten online meeleeft. Dankzij de gebruiksvriendelijke ESD-software

en enthousiaste vrijwilligers die de apparatuur bedienen, kunnen we mooie uitzendingen verzorgen.’

Chris Kraamer,
Noorderkerk Amsterdam

‘We zijn al tientallen jaren tevreden klant bij Schaapsound en sinds 2013 actief met kerk-tv. We zijn blij met de ESD kerk-tv bedieningssoftware in combinatie met een touchscreen en een extra joystick. De software biedt ons alle gewenste gebruiksmogelijkheden en iedereen kan er mee overweg.’

Gerard Geelhoed,
Prot. Gem. Kamperland

“

Waarschijnlijk is ESD de meest gebruikte manier van kerk-tv bediening in Nederland.

iedere zondag gebruikt voor het bedienen van de kerk-tv installatie en dat aantal groeit nog wekelijks! Waarschijnlijk is ESD de meest gebruikte manier van kerk-tv bediening in Nederland. Dankzij de enorme gebruikersgroep wordt er voortdurend gewerkt aan nieuwe handige functies en updates van de software.

ELEGANTE LUIDSPREKERS EN NATUUR- GETROUW GELUID DRAGEN AANZIENLIJK BIJ AAN SFEER EN ZEGGINGSKRACHT

“ACH, MENEER ERINGA, NU
ZOULDEN WE HET (GELUID) EINDELIJK
WELEENS GOED WILLEN HEBBEN.
KAN HET EIGENLIJK WEL GOED?!”

(HISTORISCH)

Eringa Geluid zorgt voor het betere geluid en beeld:

- Spraakverstaanbaarheid op iedere plek – altijd en voor een ieder
- Muziek en Beeldbeleving vergelijkbaar met goede hifi/video thuis.
- Eenvoudige en bewezen techniek: minder bedieningsrisico en minder kosten
- Persoonlijke storingservice en gebruikersinstructie.

Keuze uit meerdere luidsprekertechnieken afgestemd op wensen en mogelijkheden.

Multifunctioneel: Yamaha & Pan Acoustics.
Concertaudio: K-Array steerable sound.
Budgetoplossingen: Monacor.

(Over het in NL onbekende K-Array : In een
van de oudste kerken op Jutland Denemarken

hoorden we verrassend natuurlijk stemgeluid,
maar zagen geen luidsprekers – prachtig
weggewerkt en gespoten in de kleur van de
achterliggende muur).

**Altijd eerst testopstellingen om als
gebruikers langere tijd ervaring opdoen:**
Iedere locatie vraagt om een maatwerkaanpak.

Steeds vaker inzet als “theaterkerk”
Specifieke Eringa Geluid inbreng:
Hifi/Concertaudio.
Bij plechtigheden zorgt Eringa ConcertAudio
voor een bijzondere hifi-muziekbelevens.

**Neem gerust contact met ons op. Wij
helpen u graag. Meer dan 50 jaar ervaring
en betrokkenheid staan voor u klaar.**
(een eerste locatiebezoek is altijd kosteloos).

advies verkoop technische service
Het EringaGeluid

hifiaudio • proaudio • surroundaudio • beamers & tv

Eringa Facilitair (Beeld en Geluid voor Bedrijven en Instellingen) levert en geeft technische service aan producten van o.a. Yamaha – Pan Acoustics - K-Array – Monacor – MAG Audio (Oekraïens)– Sennheiser – DPA – Dateq.

OOSTERGRACHTSWAL 109, 8921 AC LEEUWARDEN | T. 058 213 87 87

Bel ons : 0180 692004

Wesotronic adviseert, ontwerpt en installeert, voor een optimale beleving in uw kerk.

wesotronic
audiovisual professionals

member of
utron group

STERK IN MONUMENTAAL RESTAURATIE WERK!

Voegbedrijf Heldoorn B.V.
A Veldoven 19b
8271 RT IJsselmuiden
T +31 (0)38 - 355 78 79
www.voegbedrijfheldoorn.nl

Uw partner in de bouw- en vastgoedsector

TriaCon is al jaren een vertrouwde naam in de bouw- en vastgoedsector. Wij ondersteunen vastgoedeigenaren en vastgoedbeheerders, variërend van kerkelijke organisaties en zorginstellingen tot aan woningcorporaties en gemeenten. Wij helpen opdrachtgevers bij het realiseren van wensen en het oplossen van vraagstukken op het gebied van:

- Bouw en Vastgoed;
- Beheer en Onderhoud;
- Onderzoek en Advies;
- Energie en Duurzaamheid;
- Integrale veiligheid;
- Asbest;
- Brandveiligheid.

TriaCon

LED-verlichting in Loenen

Syndesie leverde een bijdrage aan het project ‘werk aan de kerk’ van de Hervormde Kerk te Loenen a/d Vecht. Een complete renovatie waarvan de verlichting bewust een onderdeel was.

Foto M. Bootsma

Het unieke aan dit project was dat het ‘bouwteam’ van tevoren zorgvuldig had nagedacht dat juiste verlichting de exploitatie van de monumentale kerk kan versterken voor religieuze, sociale en commerciële doeleinden. De algemene conventionele verlichting is vervangen door dimbare LED-armaturen. Voor het liturgisch centrum zijn er zogenoemde LED-spots geïnstalleerd voor bijvoorbeeld een eredienst of een concert. Het orgel is ook uitgelicht. Voor een expositie of evenement en dergelijke zijn er dimbare LED-armaturen in de zijgangen aangebracht. Op diverse houten balken zijn LED geplaatst om het plafond te accentueren. Alle LED-armaturen zijn aangesloten op het ‘Syndesie Light Control’, een simpele maar krachtige bediening via een ‘app’ met indien gewenst een fysieke knop aan de wand.

www.syndesie.nl

Themadag Backstage

De jaarlijkse themadag voor Kerken van Backstage AV wordt dit jaar gehouden op zaterdag 7 oktober in de Boogkerk te Amersfoort.

Samen met een aantal audiovisuele leveranciers verzorgt het bedrijf een interactief en informatief programma. De dag is voor kerkrentmeesters, kosteren of technici een leuke en laagdrempelige manier om bijgepraat te worden over actuele audiovisuele ontwikkelingen in kerken. Het programma loopt van 9.30 tot 14.00 uur, met aansluitend een lunch en gelegenheid tot ontmoeting. De dag is gratis, aanmelding is verplicht via de website. Het programma van de dag is nog in ontwikkeling. Diverse audiovisuele leveranciers hebben hun toezegging van medewerking al gedaan. Ook Sennheiser, BlackmagicDesign, Philips, Epson zullen vertegenwoordigd zijn op deze dag en zijn op onze minibeurs te bezoeken.

En dan is er nog een actie bij Backstage, wanneer u uw oude beamer wilt inleveren en een nieuwe wilt kopen. Eentje met scherper beeld, een hogere lichtopbrengst en een lichtbron met een lange levensduur tot wel 20.000 uur. Tot 25 juni 2023 krijgt u bij inruil van uw oude projector € 500 extra korting bij aanschaf van één van de onderstaande modellen: Epson EB-L630U (FullHD, 6.000 ANSI lumen) en Epson EB-L730U (FullHD, 7.000 ANSI lumen).

www.backstageav.nl

Beter geluid in Barneveld

De monumentale Oude Kerk in Barneveld is door RDJ AV voorzien van een nieuwe audioprocessor en een uitgebreid camerasysteem ten behoeve van de livestream.

Door de nieuwe processor klinkt de installatie een stuk beter. Op de nieuwe plek voor de videoregie in het monumentale kerkgebouw is de bediening eenvoudig en overzichtelijk. Het camerasysteem bestaat uit 5 camera's. Er zijn 3 vaste camera's gebruikt voor een overzicht van het liturgisch centrum, voor de organist en voor een doventolk. Het camerabeeld voor de doventolk is met één enkele knop als picture-in-picture in de uitzending te plaatsen. Daarnaast zijn er 2 PTZ camera's die zowel het orgel als het liturgisch centrum met de kansel en kathedraal in beeld kunnen brengen. Daarnaast is de installatie voorzien van de mogelijkheid om filmpjes en dia's in de uitzending te gebruiken, de liederen te ondertitelen en een logo in het beeld te plaatsen.

Voor de aanvang van de installatiewerkzaamheden is met de monumentenwacht en de E-installateur bepaald hoe de benodigde bekabeling aangebracht kon worden en hoe RDJ-AV de camera's kon monteren in dit monumentale kerkgebouw.

Er is zorgvuldig nagedacht over de inrichting van de videoregie plek. De moderne video-apparatuur moest een plekje krijgen in het monumentale kerkgebouw. De apparatuur is met zo min mogelijk aanpassingen gemonteerd in een bestaande kerkbank, helemaal in de stijl van het monumentale gebouw. Het levert een fraaie regieplek op, zeer netjes gemonteerd en afgewerkt.

www.rdj-av.nl

Nederlandse Casala stoelen vormen decor kroning Charles III

Zaterdag 6 mei a.s. vond de kroning van Charles III plaats in Westminster Abbey te Londen. Alle genodigden op stoelen van Nederlandse makelij.

Vorsten en regeringsleiders uit de hele wereld, bisschoppen, afgevaardigden uit het hele land konden gemakkelijk hun zitplaatsen vinden. Casala voorzag Westminster Abbey in 2016 van 2.200 Curvy stoelen met Zifra digitale stoelnummering. Het houten stoelmodel Curvy is een functionele stoel die op esthetisch vlak perfect bij de architectuur en de sfeer van de abdij past. Het digitale Zifra display in de rugleuning met rij- en stoelnummering zorgt ervoor dat de gasten gemakkelijk de juiste zitplaats vinden. Speciaal voor Westminster Abbey is de Curvy stoel voorzien van meerdere op maat gemaakte opties.

Curvy stoel

Casala heeft in samenwerking met Westminster Abbey twee jaar gewerkt aan de specificaties van de gekozen Curvy stoel variant. Uiteindelijk heeft het project geresulteerd in een fraaie

inrichting die voldoet aan de hedendaagse wensen van Westminster Abbey en haar bezoekers.

Zifra digitaal weergavesysteem

Westminster Abbey heeft gekozen voor het digitale stoelnummeringssysteem Zifra. Zifra is 's werelds meest bekroonde en geavanceerde digitale nummeringssysteem voor stoelen. Dankzij Zifra vinden de bezoekers in de Westminster Abbey makkelijker de juiste zitplaats.

www.casala.com/nl/project/westminster-abbey/

LAKERVELD
Ingenieurs & Architecten

Wij willen vastgoed behouden en verbeteren voor de toekomst. Zodat we er nu én later gebruik van kunnen maken.

- Restauratie
- Renovatie
- Herbestemming
- Verduurzaming
- Vastgoed onderhoud

LAKERVELD-NOORDELOOS.NL

SYNDESIE
het juiste licht op het juiste moment

Leer meer over de app, de lampen en lichtoplossingen voor uw kerk op WWW.SYNDESIE.NL

info@syndesie.nl Nico Heijboer 06-51204737
Frank de Vos 06-52460143

Kerk met een verhaal

Het lijkt wel een bioscoop

Alleen al het plafond van de Oosterkerk in het Friese dorp Kollum is de moeite om naar het noorden te reizen. In de kerk, een ontwerp van Egbert Reitsma, is het gewelf beschilderd door De Ploeg-schilder George Martens.

Tekst en beeld: **Kerkmagazine**

De kerk is gebouwd in 1924 / 1925. Het is de eerste kerk die Reitsma ontwierp. Daarna volgden kerken van zijn hand in dezelfde Amsterdamse stijl in Appingedam en Weesp. Zijn ontwerp werd maatgevend voor diverse andere gereformeerde kerken na hem. De kerk in donker baksteen is zowel van binnen als van buiten compleet in evenwicht en straalt rust en ritme uit. Het kerkgebouw heeft een Grieks kruis als grondplan en is uitgevoerd in de stijl van de Amsterdamse School. De ruimte wordt overdekt door twee elkaar kruisende parabolische tongewelven met gemetselde ribben. En aan dat gewelf is iets prachtigs, iets unieks te zien.

De Ploeg

De tongewelven zijn grotendeels betimmerd met planken die beschilderd zijn met abstracte, vloeiende en geometrische vormen. Zij werden beschilderd, naar een ontwerp van Reitsma, door George Martens.

Zowel Reitsma als Martens waren lid van het befaamde Groninger kunstenaarscollectief De Ploeg, opgericht op 1 mei 1918. Aanleiding was dat zij geweerd werden bij een overzichtstentoonstelling van Groninger kunstenaars. De naam werd bedacht door kunstenaar Jan Altink. De aangesloten kunstenaars wilden de kunst in hun streek vernieuwen, of ontginnen. Om de aarde om te woelen is een ploeg nodig. Een bekend lid van De Ploeg is Hendrik Nicolaas Werkman, bekend vanwege zijn prachtige prenten rond de Chassidische Legenden en De Blauwe Schuit, een uitgave in oorlogstijd. Wie meer werk van De Ploeg wil zien, reist na Kollum door naar het Groninger Museum waar hun werk permanent te zien is.

Bioscoop

Schilder Martens hield zich ook bezig met reclamewerk: affiches en folders. Een bijzondere categorie in zijn werk is de verbeelding van kermis- en sporttaferelen. Martens was zelf actief als sporter (voetballen en schaatsen) en verder een liefhebber van motorracen. Met zijn schetsen, tekeningen en schilderijen van wedstrijdschaatsers en TT-races onderscheidde hij zich qua thematiek van andere Ploegleden. De grote lamp aan het plafond, ontwerp van Reitsma, is een bezienswaardigheid op zich. Glas in lood panelen in een abstracte vorm die het meest doet lijken op een schip, maar toch ook weer niet.

Het verhaal gaat dat niet alle gereformeerde Kollummers blij waren met deze uitbundige gedecoreerde kerk. Het leek te veel op een theater of een bioscoop. Inmiddels hebben de kerkgangers hun gebouw in hun hart gesloten. Zij kerken in een monument met grote artistieke waarde. En wie een voorstelling of concert meemaakt, kan beamen dat het idee van een theater nooit ver weg is.

Gemeente

De kerk van Reitsma kreeg haar naam in 2008 na de fusie met de hervormde Maartenskerk (15e eeuw) die leidde tot de Protestantse Gemeente Kollum. De Protestantse Gemeente te Kollum beschrijft zichzelf als 'een gemeente, gedragen door de Liefde van God, waar ruimte is voor diverse vormen van vieren, persoonlijke groei en barmhartigheid naar de ander'. Tot 1 mei werden alle diensten in de Oosterkerk gehouden, vanwege de hoge kosten die het verwarmen van de Maartenskerk met zich mee brengt.

Bron:
 www.pknkollum.nl & Wikipedia

datavideo

4K TRACKING CAMERA

ULTIEME 4K REAL TIME TRACKING CAMERA

De gloednieuwe tracking camerareeks van Datavideo biedt betrouwbare en zeer kosteneffectieve tracking mogelijkheden als toevoeging aan een hoge kwaliteits camera lijn.

De PTC-285 is een kosteneffectieve 4K PTZ camera met tracking functionaliteit. Je kunt eenvoudig kiezen om een bepaald persoon te blijven volgen in een groothoek, middel of close perspectief. Je kunt ook een regio aangeven om bepaalde objecten in beeld te houden.

PTC-285 kan ook bediend worden door Visca-over-IP en is compatible met ONVIF.

Voor meer informatie, zie ook www.datavideo.com

2Select Fondsenwerving is er voor u met:

- ☒ Geldwerving bij overheden, vermogensfondsen, kerken en particulieren
- ☒ Training en coaching in fondsenwerving
- ☒ Beleids- en projectplannen schrijven
- ☒ Coaching bij visie, beleid en projectontwikkeling
- ☒ Hulp bij het voldoen aan regelgeving (ANBI, AVG, VOG)
- ☒ Netwerkvorming en relatiebeheer
- ☒ Programma schenken en nalaten
- ☒ Wervende campagnes en campagnemateriaal

Wilt u meer weten of informatie, kijk op:

I: www.2select.nl

E: contact@2select.nl

Of neem direct contact met ons op.

Nelleke Slaats

Bertram Westera

M: 06 2053 4494

M: 06 4991 0341

E: nellekeslaats@2select.nl

E: bertramwestera@2select.nl

"Wij weten hoe belangrijk het is dat de techniek altijd naar behoren werkt!"

- Vaste audiovisuele installaties
- Adviestraject voor kerken
- Cursussen voor Kerktechnici

RDJAV
PASSIE VOOR AUDIOVISUELE TECHNIEK

Kryptonstraat 22
6718 WR Ede
0318-845 980
info@rdj-av.nl
www.rdj-av.nl

Kerkennieuws

Boekel

In Boekel wordt de komende maanden de toren van de rooms-katholieke Sint Agathakerk gerestaureerd.

Ook het interieur van de Noord-Brabantse kerk wordt deels heringericht. Het herstelwerk van de toren duurt zo'n negen maanden.

Broek in Waterland

Na de buitengevel is nu de binnenkant van de kerk in Broek in Waterland onder handen genomen.

De kerk wordt gebruikt als cultureel hart, met concerten, voorstellingen, boekpresentaties en exposities. Ook worden er bruiloften en rouwplechtigheden gehouden. Eens per 14 dagen houdt de Protestantse Gemeente Zuiderwoude-Uitdam-Broek in Waterland er een kerkdienst. Het kerkgebouw wordt beheerd door Stichting Broeker Kerk. De buitengevel-restauratie kostte 250.000 euro, een bedrag dat deels komt van een subsidie. Binnen staat een forse verduurzaming op de rol: nieuwe cv-ketels, andere verlichting en vervangen en uitbreiden van vloerverwarming. Ook wordt de verzakte zerkenvloer geëgaliseerd.

Drachten

De Menorahkerk in Drachten is dit voorjaar gesloopt.

Op de plaats van de kerk in de wijk De Wiken komen 29 appartementen. De pastorie, die aan de kerk vastzit, bleef overeind. De protestantse gemeente Drachten besloot in 2019 twee kerkgebouwen af te stoten. Een kerkgebouw is verkocht aan de plaatselijke gereformeerde kerk vrijgemaakt-West. De Menorahkerk is nu weg.

Friesland

De drie Friese hervormde gemeenten Winsum, Baard en Easterlittens fuseerden eerder dit jaar.

De nieuwe naam luidt Protestantse Gemeente Lank Meamert. Sinds 1977 waren ze reeds een combinatie-gemeente, met een predikant. De drie gebouwen van de gemeente blijven behouden, er wordt wisselend in de gebouwen gekerkt. De fusiegemeente telt 99 doopleden en 163 belijdende leden.

Giesbeek en Spijk

In Giesbeek en Spijk zijn onlangs de laatste eucharistievieringen gehouden.

De Sint-Martinuskerk in Giesbeek en de Gerardus Majellakerk in Spijk werden aan de eredienst onttrokken. De parochie waar de kerken bij horen, de Sint-Willibrordusparochie, stoot twaalf van de dertien kerken af. Teruglopend kerkbezoek en krimp zijn de redenen. In de Giesbeekse kerk komen, als de plannen doorgaan, appartementen. In Spijk zijn de plannen voor herbestemming nog niet compleet.

Goes

Burgerlijke gemeente en eigenaar onderzoeken hoe de Grote of Maria Magdalenakerk weer centrum van de samenleving kan worden.

Mogelijk verhuist het Historisch Museum De Bevelanden naar de kerk. Het kerkgebouw is

eigendom van de protestantse gemeente, die er ook kerkt. Een stichting beheert het gebouw. Al deze partijen samen zijn verenigd in een werkgroep, die nadenkt over een duurzame toekomst voor de kerk. De resultaten van dit gesprek worden eind 2023 verwacht. Ze zijn onderdeel van het streven van de burgerlijke gemeente naar kwaliteitsverbetering van de binnenstad van Goes.

Haarlem

Eind februari vond de laatste dienst plaats in de kapel Sint Jacob in de Hout te Haarlem.

Daarmee is het gebouw aan de eredienst onttrokken. Het gebouw staat op de grens met Heemstede. De kapel wordt, samen met het naastgelegen woonzorgcentrum gesloopt. Er komt een nieuw zorgcentrum, dat eind 2026 klaar zal zijn.

Harreveld

De rooms-katholieke Agathakerk in het Achterhoekse Harreveld is verkocht.

Een plaatselijke stichting is eigenaar van de kerk. In december vorig jaar werd in de kerk de laatste eucharistieviering gehouden. De stichting beheert en onderhoudt de kerk, het parochiecentrum, de pastorie en de pastorietaan. Doel is om de kerk te bewaren voor volgende generaties. De driebeukige neogotische pseudobasiliek, die in 1889 werd ingewijd, is door muurschilderingen en enkele oude interieurdelen, een rijksmonument.

Hasselt

De hervormde Grote of Stephanuskerk in Hasselt wordt uitgebouwd.

In de uitbouw komt een toiletgroep met sanitaire voorzieningen én een openbaar

Energie voor Kerken **helleman's**
ENERGY CONSULTANCY

Energie voor Kerken: óók uw adviseur in verduurzaming

Energie voor Kerken is meer dan een inkoopcollectief. We adviseren kerken bij verduurzamingstrajecten. Wilt u energieverbruik monitoren en maatregelen nemen om minder energie te verbruiken? Helleman's Consultancy heeft de afgelopen jaren veel kerken concreet geholpen.

Meer weten?
Mail of bel Tom Peters via evk@hellemanconsultancy.nl of 06 - 82 91 53 49.

Energie voor Kerken is een initiatief van het CIO-K in samenwerking met energieadviesbureau Helleman's Consultancy

energievoorkerken.nl

Van Lierop houdt uw monument waardig...

- > HOUTINSECTENBESTRIJDING
- > ZWAMBESTRIJDING
- > HOUTHERSTEL MET EPOXYTECHNIEK
- > VOCHTBESTRIJDING
- > ONDERZOEK
- > ONDERHOUDSABONNEMENTEN

MEER DAN 60 Jaar ERVARING

Van Lierop
Conserveert & Herstelt Hout | Verdrijft Vocht

© 0172 43 35 14
WWW.VANLIEROP.NL

invalidentoilet. Tijdens concerten en begrafenissen is de toiletcapaciteit onvoldoende. De toiletruimte kan niet in de kerk worden gerealiseerd, in verband met de oude grafzerken. De kosten bedragen € 250.000 en de oplevering is eind 2023.

Haule

De dorpskerk uit 1854 in het Friese Haule is verkocht.

De Protestantse Gemeente Donkerbroek-Haule was eigenaar van het kerkgebouw, maar al enkele jaren was het gebouw niet meer in gebruik als kerk. In de loop van 2021 werd de kerk beschikbaar gesteld voor een wekelijkse kledingbeurs ten bate van Oekraïne. De kerk heeft nog geen nieuwe bestemming. De nieuwe eigenaar moet wel rekening houden met de om de kerk gesitueerde begraafplaats.

Heerjansdam

In de Boomgaardkerk in Heerjansdam komen drie luxe appartementen en twee penthouses.

Het gebouw was al langere tijd niet meer als kerk in gebruik, aldus de plaatselijke protestantse gemeente. Wel vonden er doordeweeks activiteiten plaats, van onder andere de evangelische gemeente en de gereformeerde kerk Zwijndrecht en omstreken (behorend bij de Gereformeerde Kerken Nederland). Op het parkeerterrein van de kerk komen enkele herenhuisen, zeven eensgezinswoningen en een groenhof.

Hellevoetsluis

Inwoners van de voormalige hervormde Corneliuskerk in Hellevoetsluis willen de kerk behouden.

Zij zijn een petitie gestart om de kerk voor de samenleving te behouden. Zij zijn tegen de geplande appartementen in het kerkgebouw en willen dat de kerk beschikbaar blijft om te kunnen trouwen, te rouwen en ‘alles wat hier tussen zit’. De kerk is een rijksmonument en dateert uit ongeveer 1500. Het gebouw is sinds 1999 niet meer in dienst in de functie van kerk.

Hoewelaken

De toren van de hervormde dorpskerk in Hoevelaken wordt gerestaureerd.

De toren is, anders dan in veel gemeentes, eigendom van de kerkelijke gemeentes. Het smeedijzeren hekwerk is verroest, waardoor betonschade is ontstaan. Ook heeft het voegwerk onderhoud nodig en wordt de leibedekking op de torenspits vervangen. De torenuurwerken worden vernieuwd en voorzien van elektrische aandrijving. Wijzers en cijfers worden opnieuw verguld en voorzien van LED-verlichting. De torenhaan wordt opnieuw van een goudlaag voorzien. De restauratie is begroot op 350.000 euro, 176.000 euro komt van de provincie Gelderland. De werkzaamheden zijn rond de zomervakantie klaar.

Landgraaf

De Sint-Bernadettekerk in Landgraaf is sinds eind vorig jaar onttrokken aan de eredienst.

In het gebedshuis komen woningen, die in de loop van dit jaar worden gerealiseerd. De kerk in de Limburgse plaats dateert uit 1935.

Langenboom

De Rooms-Katholieke kerk in Mill sluit per 1 mei haar deuren voor erediensten.

De kerk aan de Dominicanenstraat, gebouwd in 1926, is ontworpen door architect Ed Cuypers. Deze parochiekerk behoorde bij een klooster van de dominicanen. Het klooster werd opgeheven in 1964.

Loosduinen

De Ontmoetingskerk in Loosduinen is met de grond gelijk gemaakt.

Het meest opvallende moment was het neerhalen van het grote kruis, een markeringspunt voor de buurt. In plaats van de kerk komen 78 ouderenwoningen, waarvan de bouw in mei van start gaat. De Ontmoetingskerk in Den Haag werd in 1969 als gereformeerde kerk in gebruik genomen. Ruim 40 jaar later, in 2013, werd het gebouw gesloten voor de eredienst.

Middelburg

Stadsklooster Simpelhuys in Middelburg start door.

Dit gebeurt na een lastig formeel startjaar 2022. De Huyskamers zijn formeel geopend in dat jaar, maar in de zomer viel een belangrijke financiële pijler weg. Daarmee wankelde de toekomst, maar een doorstart bleek mogelijk. Het stadsklooster wil staan in de eeuwenlange kloostertraditie.

Muiden

Het stovenhok van de Grote of Sint-Nicolaaskerk in Muiden wordt herbouwd en uitgebreid.

Zo’n hok werd in het verleden gebruikt om de stoofjes, voor onder de voeten van kerkgangers, warm te maken. Deze functie heeft het hok al langere tijd niet meer. In de uitbouw worden een nieuwe keuken en nieuwe sanitaire voorzieningen geplaatst. Dit met het oog op steeds meer culturele en maatschappelijke activiteiten. Met de aanpassing voldoet de kerk weer aan de eisen van deze tijd, aldus de kerkrentmeesters.

Munnekezijl

Begin april is het vernieuwde kerkgebouw van de protestantse gemeente Munnekezijl-Lauwerzijl geopend.

De gemeente, op de grens van Groningen en Friesland, kan er weer jaren tegenaan. In het gebouw zijn de banken vervangen door stoelen en is een koffiehoeck gerealiseerd middels een glazen wand. Ook is vloerverwarming aangebracht, werden de wanden geïsoleerd en is er betere projectiemogelijkheid (via beamer). Totale kosten: 170.000 euro. De zondagse diensten trekken zo’n zestig kerkgangers, onder wie tien à vijftien jongeren.

Nijmegen

De rooms-katholieke kerken van Berg en Dal en Nijmegen sloten of sluiten binnenkort hun deuren.

De Onze Lieve Vrouwe van het Heilig Hartkerk in Berg en Dal sloot al in februari, na de laatste eucharistieviering. Ook de Onze Lieve Vrouw van Lourdeskerk in Nijmegen sluit op termijn eveneens de deuren. Dit gebouw blijft vooralsnog beschikbaar voor uitvaarten. De parochie kampt al jaren met teruglopend kerkbezoek en daardoor teruglopende inkomsten. Ook is er gebrek aan vrijwilligers.

Oosterhout

De hersteld hervormde gemeente in Leerbroek wil een inloophuis realiseren in Oosterhout.

Daarmee breidt ze haar evangelisatie-activiteit in Noord-Brabant uit. Ook zoekt de gemeente naar een evangelist die een dag per week in de stad wil werken. Het inloophuis moet in september gereed zijn.

Oud-Vossemeer

De Gereformeerde Gemeente in Nederland te Oud-Vossemeer in Zeeland gaat een nieuwe kerk bouwen.

De gemeente telt ongeveer 200 leden en doopleden, een vrij kleine maar de laatste jaren licht groeiende kerkelijke gemeente. Het huidige kerkgebouw in de F.D. Rooseveltstraat is te klein geworden. Er zijn geen uitbreidingsmogelijkheden en daarnaast zou het gehele gebouw grondig gerenoveerd moeten worden. Tevens is er in Oud-Vossemeer een groeiende locatie van De Schutse (een stichting voor verzorging van mensen met een verstandelijke beperking). Steeds meer bewoners van die locatie komen ’s zondags ook naar de kerk, daarvoor is ruimte nodig. De gemeente besloot enkele jaren terug om een nieuw gebouw te plaatsen. Er is grond aangekocht en een eerste ontwerp ligt op tafel. Er is gekozen voor een klassiek kerkgebouw met een klassieke uitstraling. Op het dak van de bijgebouwen worden zonnepanelen geplaatst. In de nieuwe kerk komen circa 240 zitplaatsen. Dat aantal kan later uitgebreid worden met zitplaatsen op een galerij. In een bijgebouw komen (vergader-)zalen.

Pijnacker

Begin februari werd de laatste dienst gehouden in de gereformeerde kerk vrijgemaakt in Pijnacker.

De gemeente houdt op te bestaan wegens teruglopend ledental en het lastig vervuld krijgen van de ambten. Het kerkgebouw komt mogelijk in handen van een club pioniers die een leefgemeenschap willen stichten onder de rook van Den Haag.

Rhenen

De rooms-katholieke Gedachteniskerk in Rhenen krijgt een nieuwe functie.

Het gebouw wordt een podium voor debat en ontmoeting, muziek, kunst en cultuur. De laatste eucharistieviering is dit voorjaar gehouden, waarna de kerk officieel aan de eredienst is onttrokken. Erfgoedbeheerder Tomorrow uit Veenendaal koopt het pand om het samen met Stichting Vrienden van de Gedachteniskerk te ontwikkelen als ontmoetings- en evenementencentrum. De genoemde stichting is opgericht om te voorkomen dat het kerkgebouw in commerciële handen zou komen en bijvoorbeeld een sportschool of een restaurant zou worden. Er zijn nu plannen om in de Gedachteniskerk een museum over de Slag om de Grebbeberg in te richten. De parochie kan de komende vijf jaar de kerk nog huren voor kerkelijke activiteiten. Ook voor herdenkingsactiviteiten rond de Tweede Wereldoorlog blijft het gebouw beschikbaar.

Rosmalen

De rooms-katholieke Laurentiuskerk in Rosmalen gaat zeer waarschijnlijk plat.

Het bestuur van de Heilige Mariaparochie voor Den Bosch en omgeving heeft een intentieovereenkomst gesloten met een woonstichting en een projectontwikkelaar voor een woongebouw op de plaats van de kerk. In dat gebouw verrijzen dertig appartementen in combinatie met maatschappelijke (wijk)voorzieningen.

Scherpenzeel

De torenklok van de Grote Kerk in Scherpenzeel galmt weer over het dorp.
Eind 2022 klonk de klok hees en gedempt omdat een deel van de klepel was afgebroken. Er is inmiddels een nieuwe klepel gegoten en gemonteerd. Scherpenzeel is weer bij de tijd en weet tevens wanneer de eredienst aanvangt.

Staphorst

De hersteld hervormden in Staphorst krijgen een tweede kerkelijk centrum.
In een oude, een rijksmonumentale boerderij tegenover de kerk wordt het centrum gehuisvest. De gemeenteraad van Staphorst gaat akkoord met een wijziging van een maatschappelijke functie. Het huidige verenigingsgebouw, uit 2014, blijft in gebruik. De boerderij is sinds 2019 in eigendom bij de kerkelijke gemeente. De vergunning voor de boerderij is naar verwachting voor de zomer binnen, na de zomer start dan de verbouw. De voormuur van het rijksmonument blijft gehandhaafd. Verder wordt er veel vernieuwd. De HHG van Staphorst telt ongeveer 4400 leden.

Veenendaal

Het nieuwe kerkelijk centrum van de hervormde gemeente Veenendaal krijgt de naam Oosterheemkerk.
Daarmee verwijst de naam naar de locatie van het centrum, in de wijk Oost, en de in de nabije omgeving veel voorkomende naam ‘heem’ in diverse straten. Heem is oud-Hollands voor thuis. De start van de bouw van het centrum zal naar verwachting begin 2024 zijn.

Oosterheemkerk Veenendaal

Wierden

De Gereformeerde Gemeente Wierden kocht onlangs een nieuwe kerk.
De Aakerk in Aadorp (gemeente Almelo) verwisselde van eigenaar. Daarmee stoot de GG haar huidige gebouw in Wierden af en gaat op termijn in Aadorp kerken. Dit is nodig om de groei van de gemeente te kunnen huisvesten. De huidige kerk in Wierden uitbreiden bleek lastig, door matige bouwkwaliteit en slechte isolatie van het huidige gebouw. Ook grenst er een woning aan de huidige kerk en konden de eisen voor een parkeerterrein niet ingewilligd worden. Toen de hervormde gemeente in Vriezenveen het ‘te koop-bord’ in de kerktuin plantte, roken de Wierdenaren hun kans. De overdracht vindt waarschijnlijk plaats in de loop van 2024. De Aakerk dateert uit 1992.

Willemstad

De Koepelkerk in Willemstad wordt grondig gerenoveerd.
Voor de renovatie is een bedrag van 300.000 euro beschikbaar, waarvan 160.000 euro komt uit een subsidiepot van het Rijk. De kerk is sinds 1607 in gebruik.

Wolvega

De protestantse gemeente in Wolvega stoot de Kerk op de Hoogte af.
De Friese gemeente wil de kerkelijke activiteiten concentreren in de Ichthuskerk. Bij dat gebouw hoort ook een zalencentrum en een jeugdgebouw. Een commissie uit de gemeente komt later dit jaar met een advies over een nieuwe bestemming van kerk, pastorie, zalencentrum De Ark, de beheerderswoning en het bosje naast de kerk. Als het aan de burgerlijke gemeente ligt, wordt de kerk en het bosje betrokken bij de plannen voor het centrum van het dorp. De Kerk op de Hoogte bestaat ruim 375 jaar en is het oudste gebouw in Wolvega.

Voor deze rubriek maakt Kerkmagazine dankbaar gebruik van allerlei schriftelijke en digitale bronnen. Hieronder zijn het Reformatorisch Dagblad, diverse regionale kranten (via Google alerts), Facebookpagina Nederlands religieus erfgoed, Stichting Alde Fryske Tsjerken, Stichting Oude Groninger Kerken, Stichting Oude Gelderse Kerken en websites van plaatselijke gemeenten, parochies en kerken. Uw tips zijn welkom op redactie@kerkmagazine.nl

Zeeland

De notaris beklonk onlangs de officiële fusie van de protestantse gemeentes van Ritthem en Nieuw- en Sint-Joosland.
Daarmee zijn de gemeentes officieel samengegaan, met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2023. De kerkenraden van beide gemeentes hebben hun handtekening gezet onder de akte. Met de totstandkoming van de Protestantse Gemeente te Nieuw- en Sint Joosland en Ritthem komt er een einde aan eeuwenlange plaatselijke zelfstandigheid. De Ritthemse Hervormde gemeente is gesticht in 1612, die van Nieuw- en Sint Joosland in 1650. Beide droegen sinds 2006 de naam Protestantse gemeente. Dat gebeurde na de nationale fusie van de Hervormde, Gereformeerde en Lutherse Kerken tot Protestantse Kerk in Nederland in 2004. De nieuwe gemeente, met zo'n 400 leden, kerkt wisselend in Ritthem of Nieuw- en Sint-Joosland.

Zeelst

In de rooms-katholieke Willibrorduskerk in Zeelst is onlangs de laatste eucharistieviering gehouden.
De kerk, onder de rook van Veldhoven, wordt verhuurd aan een klimcentrum. De ruimte wordt ingericht als een boulderhal (boulderen is klimmen tot 4,5 meter hoog, boven een valmat, zonder touw of hulpmiddelen). De kerk dateert uit 1873 en is geen rijksmonument. Weinig kerkgangers en daardoor weinig inkomsten maakten het gebouwonderhoud te duur en sluiting onvermijdelijk.

Rk-kerk Zeelst

Grote Kerk Loenen aan de Vecht

VERNIEUWING
VIDEO EN GELUID

De Grote Kerk in Loenen aan de Vecht is volledig gerenoveerd en gerestaureerd als gevolg van een grootschalig plan dat een bestendige toekomst voor het gebouw moet garanderen. Schaapsound heeft een nieuwe multifunctionele geluidsinstallatie en kerk-tv video-installatie gerealiseerd. Een klein maar belangrijk onderdeel van de complete renovatie! Kijk snel op onze **nieuwe website** voor meer foto's van onze projecten!

Kerkgeluidsinstallaties | Presentatie/KerkTV | Akoestiek | Netwerk/wifi | Verlichting | Domotica

info@schaapsound.nl
Tel: 085 - 066 3333

Zwolle | Ridderkerk | Roermond | Goes
www.schaapsound.nl

Hét audio en video streamingplatform voor kerken

1800+

kerken
aangesloten

25.000

uitzendingen
per maand

500.000

unieke gebruikers
per maand

Voordelen voor de kijker

- gemakkelijk in gebruik
- eenvoudige interface
- live en on-demand
- gratis app (voor iOS en Android)
- ook via Chromecast of settopbox op je eigen tv

Voordelen beheerder/kerk

- overzichtelijk platform
- één abonnement; maandelijks aanpasbaar
- onbeperkt aantal gebruikers en accounts
- kijk- en luistercijfers inzichtelijk
- gratis 30 dagen uitproberen